

1.

**GYÓGYÍTÓ MAGYARORSZÁG –
EGÉSZSÉGIPARI PROGRAM**

1. GYÓGYÍTÓ MAGYARORSZÁG – EGÉSZSÉGIPARI PROGRAM

HELYZETKÉP

Az egészségipar magában foglalja hazánk kivételesen gazdag termál- és gyógyvízkészletének, geotermikus adottságainak hatékony, sokrétű kiaknázását és hasznosítását, másrészt – ezzel összefüggésben – az egészség megőrzését és helyreállítását, az egészségtudatos életmódot szolgáló termelő és szolgáltató iparágakat harmonikus rendszerbe kapcsolja össze. Jelentőségét meghatározzák kapcsolódásai a gazdaság szinte minden területéhez, a kedvező természeti adottságok, a felhalmozott szellemi tőke és az egyre nyitottabbá váló nemzetközi piac. A gyógy- és termálturizmus fejlesztése már az első Széchenyi Terv turizmus-fejlesztési programjának is egyik legsikeresebb része volt.

Az egészségipar valamennyi nemzetgazdasági prioritásnak megfelel, mivel rendkívül innovatív és kutatásigényes területei vannak, jelentős, még részben kihasználatlan külpiazi lehetőségekkel, és igen komoly, tovább bővíthető munkaerő-bázissal rendelkezik. Az egészségipar fejlődése és kiemelt kezelése kedvezően befolyásolhatja a számos gonddal terhelt egészségügy ellátó- és finanszírozási rendszerének elengedhetetlen reformjához szükséges széles körű konszenzus megteremtését.

Az egészségipar akkor lehet valóban kitörési pont, ha megfelelő, fizetőképes kereslet lesz termékei és szolgáltatásai iránt. A külföldi és a hazai keresletre egyaránt számítani és építeni kell, mint ahogyan ez bebizonyosodott a korábbi egészség-turisztikai fejlesztések esetében is.

Az egészségipari fejlesztéseket, mint a magyar gazdaság egyik kitörési pontját az alábbi adottságokra alapozhatjuk:

- ▶ Gyógyvízkészletünk mennyiségében, és még inkább minőségében (a vizek gyógyhatásának sokféleségét tekintve) világszinten is egyedülálló;
- ▶ A gyógyvízre alapozott turizmusban, a gyógytényezőkre alapozott rehabilitációban komoly hírünk és hagyományaink vannak, és az ezzel kapcsolatos létesítményeink is ismertek a világban;
- ▶ A nemzetközi kutatások és listák alapján a „Best Spa Vacations – Europe” listáján Budapest a 2., Hévíz pedig a 13. helyet foglalja el;
- ▶ Magyarországon nő az orvosi szolgáltatásokra alapozott turizmus szerepe: a fogászati turizmusban kifejezetten jól pozícionáltak vagyunk, (pl. jelenleg még

európai piacvezető Magyarország a teljes piac közel 40%-ával) és feljövőben van az esztétikai sebészet is. Az NHS (a brit Nemzeti Egészségügyi Szolgálat) szakértői szerint Magyarország piacvezető Európa fogászati szolgáltatási piacán, és a plasztikai sebészetben is kiemelkedő helyen vagyunk;

- ▶ A wellness turizmus dinamikusan fejlődő, már létező infrastruktúrájú ágazat Magyarországon, és kezdi felismerni a hozzáadott egészségügyi szolgáltatások jelentőségét;
- ▶ Megfelelő felkészültséggel, tudással, igen jól képzett szakemberekkel rendelkezünk;
- ▶ A magyar orvostudomány, az ezzel kapcsolatos kutatások, személyiségek világszinten ismertek, de az egészségipar más területein is kiemelkedően jó referenciáink vannak;
- ▶ A Pető Intézet, a Pető-módszer a világon ismert és elismert hungarikum, azaz az innovatív rehabilitáció területén is ismertek vagyunk, nem csak a gyógy-énekezőkre alapozott rehabilitáció az erősségünk;
- ▶ Gyógyszergyártásunk nagy tradíciójú, nemzetközileg is ismert, a térségben még mindig vezetőnek számít;
- ▶ Kiválóak a magyar kutatási eredmények az élettudományok területén, a genomikától az info-bionikáig számos területet említve.

Mindezek alapján az egészségipar ideális pozicionálási alap Magyarország számára:

- ▶ Megfelelő adottságokkal, létező és ismert hagyományokkal rendelkezik;
- ▶ Tartósan növekvő, a világban is folyamatosan felértékelődő piac;
- ▶ A növekvő emberi élettartam egyre szélesebb igényt teremt a megélt évek minőségének javítása iránt, amihez várhatóan egyre bővülő fizetőképes kereslet társul;
- ▶ Pozitív képpel, pozitív attitűddel pozicionálja az országot;
- ▶ A tudásalapú társadalomban felértékelődik a tudás hordozója és alkalmazója, a munkát végző, értékteremtő ember;
- ▶ Az egészségipar eredményei jótékonyan hatnak a lakosság egészségi állapotára, ezzel az ország egyik legfontosabb problémájára ad választ és növeli a gazdaság teljesítőképességét;

A GYÓGYÍTÓ MAGYARORSZÁG – EGÉSZSÉGIPARI PROGRAM CÉLJAI

A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program egyrészt hazánk termálvíz-készletének, geotermikus adottságainak jobb, hatékonyabb kihasználását célozza meg, másrészt – ezzel összefüggésben – az egészség megőrzését és helyreállítását, az egészségtudatos életmódot szolgáló termelő és szolgáltató iparágakat kapcsolja harmonikus rendszerbe.

A program központi eleme tehát a termálvíz-készlet komplex hasznosítása, illetve a rá épülő termékek és szolgáltatások egységes rendszerbe foglalása, és kormányzati prioritássá tétele mind a fejlesztés- és támogatáspolitikában, mind a marketing terén. Ebből következően számos ponton kapcsolódik több nagy, önállóan – tehát nem csak e program részeként – értelmezhető ágazathoz.

A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program nem az egészségügyi ellátó-rendszer finanszírozásának, illetve megújításának programja, hanem hazánk egyik világszinten kivételes adottságának, gazdag termálvízkincsünknek sokrétű hasznosítását, annak lehetséges irányait, szerteágazó gazdasági kapcsolódásait azonosító, és az érintett területek közti szinergiák kihasználását célzó program.

Az egészségipar fejlesztése egy olyan „nemzeti ipar” kifejlesztését tűzi ki célul, amely a hazai természeti adottságokra és humán erőforrásokra épít, és ezáltal stratégiai előnyt biztosíthat számunkra.

A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program az alábbi célok megvalósítását segíti:

► *Elmaradott térségek felzárkóztatása*

Egyes elmaradott, városhiányos, esetenként határ menti térségekben, komplex társadalmi- és gazdaságfejlesztési programok megvalósítása.

► *A geotermikus energia komplex hasznosítási lehetősége*

Ez magában foglalja mind a magas, mind az alacsony hőmérsékletű gyógyvizeknél a gyógyászati felhasználás előtti és utáni energetikai hasznosítást, a gazdaságos és fenntartható energia-felhasználást és üzemeltetést, az esetenkénti energetikai függőség oldását, az önellátó energiaellátás biztosítását.

► *Természeti adottságok védelme, a minőség garantálása*

A magyarországi egészségturizmus természeti adottságaink és humán erőforrásaink jó minőségére alapozható. A hosszú távú nemzetközi versenyképesség alapfeltételének biztosítása érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a vízbázis-védelemre, a gyógymedencék rendszeres ellenőrzésére és minőségbiztosítására

minden szolgáltatási körben, a vízfelhasználás és -újrahasznosítás ösztönzésére, modern technológiák bevezetésére, a minőségi védjegyek felülbírálatára.

► *Az ország versenyképességének tartós növelése*

Az egészségipar résziparágainak többsége a termelés vagy a szolgáltatás kibocsátását növeli. Egy olyan „nemzeti ipar” jöhet létre, amely stratégiai előnyt biztosíthat számunkra, és összetéveszthetetlenül jellemző hazánkra. A program sok új munkahelyet hoz létre, számottevő jövedelmet termel, így növeli a nemzeti összterméket.

► *Tudásfejlesztés*

Az egészségipar, az egészségturizmus minőségfejlesztésének egyik elengedhetetlen kelléke a szaktudás és az ezt elősegítő tudástár bővítése és fejlesztése. A nemzetközi trendeket ismerő szakembergárda magával vonzza az új technológiák bevezetésének törvényszerűségét is.

A GYÓGYÍTÓ MAGYARORSZÁG – EGÉSZSÉGIPARI PROGRAM VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

Az egészség pozitív üzenet, ami pozitív kontextusba helyezheti Magyarországot, más területeken is előnyt szerezve. Az egészség marketing értéke, de általánosságban a „zöld”, vagy az étellel, az egészséggel kapcsolatos országkép-elemek az utóbbi években felértékelődtek. A fejlett európai országokban egyre nő az idős korosztály aránya. Ez a tendencia az egészséghez kötődő szolgáltatások és termékek iránti kereslet, illetve a velük kapcsolatos információk, üzenetek iránti fogékonyság folyamatos növekedését vetíti előre, s ezen a bővülő piacon kívánja pozicionálni Magyarországot. A program sikere révén minden olyan ágazat fejlődik, amely a pozitív, vonzó magyar országkép kialakítását segíti, s ezáltal érdekelt annak jól azonosítható, hiteles és hatékony képviselőjében.

- Jelentős munkahelyteremtő hatás;
- A kkv-szektor megerősödése, versenyképességének javulása;
- Tartós gazdasági növekedés biztosítása;
- A területi és társadalmi különbségek csökkenése;
- A lakosság egészségi állapotának javulása;
- Jól képzett szakembereket igényel, ezáltal az oktatás-képzés élénkülése;
- Magyarország külső energiafüggőségének csökkenése;
- Fenntartható fejlődés biztosítása mind környezeti, mind makrogazdasági, mind társadalmi szempontból;
- Erősségeinkből, természeti adottságainkból, speciális tudásunkból stratégiai előny kovácsolódik.

A GYÓGYÍTÓ MAGYARORSZÁG – EGÉSZSÉGIPARI PROGRAM FELÉPÍTÉSE

Az Egészségipari program prioritásai és alprogramjai

A Gyógyító Magyarország – Egészségipari program két fő prioritása:

- ▶ Az egészségiparra épülő turizmus
- ▶ A termál-egészségipar

Az egészségiparra épülő turizmus prioritás célja, hogy a turizmus és az egészség kapcsolatát tágan értelmezve keretet szabjon az egészségturisztikai, illetve az ahhoz kapcsolódó, a testi és lelki egészség megtartását is szolgáló egyéb minőségi turisztikai termékek és szolgáltatások, illetve az ezt kiszolgáló, koordináló intézményrendszer fejlesztésének.

A termál-egészségipar prioritás a termál-, gyógy- és ásványvizek felhasználásának lehetséges területeit, ágazati kapcsolódási pontjait, az egészségiparra épülő innovációs programelemeket, valamint az egészségipar fejlődését „kiszolgáló” háttérágazatokat határozza meg.

Az egészségiparra épülő turizmus prioritás alprogramjai

- ▶ Egészségturizmus alprogram
 - Természeti gyógytényezőkre épülő egészségturizmus
 - Orvosi szolgáltatásokon alapuló egészségturizmus
- ▶ Az egészségturizmushoz kapcsolódó minőségi (komplex) turisztikai kínálat-fejlesztés alprogram
- ▶ Turisztikai intézményrendszer fejlesztése
 - Helyi és térségi TDM szervezetek fejlesztése
 - TDM informatikai rendszer beszerzése

A termál-egészségipari prioritás alprogramjai

- ▶ Geotermikus energia egészségipari hasznosítása alprogram
- ▶ Növényházi kertészet alprogram
- ▶ Termál-, gyógy- és ásványvizek komplex hasznosítása alprogram
 - Szépségipar, kozmetikumok
 - Ásványvíz- és gyógyvízpalackozás
- ▶ Egészségipari innováció alprogram
 - Gyógyszeripar
 - Orvosi műszergyártás
 - Biotechnológia, nanotechnológia
 - Balneológia

- ▶ Termál-egészségipar háttérágazatai alprogram
 - Egészségiparhoz kapcsolódó oktatás
 - Specializált építőipar
 - Egészségipari klaszterek

1.1. EGÉSZSÉGIPARRA ÉPÜLŐ TURIZMUS

1.1.1. EGÉSZSÉGTURIZMUS ALPROGRAM

Helyzetkép

Az egészségturizmus két ága

- ▶ Természeti gyógytényezőkre épülő egészségturizmus
- ▶ Orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus

Az egészségturizmus egy tartósan fejlődő, folyamatosan bővülő piac a világon, és Európában ennek a piacnak a további bővülése várható. Ezen a dinamikusan fejlődő piacon Magyarország jó startpozíciókkal rendelkezik. Ugyanakkor a globális piacfejlődés nem feltétlenül jelent automatikus, arányos fejlődést a magyar piacon. Magyarország jelenlegi piaci előnyei ugyanis olyan tényezőkre alapozottak, amelyek önmagukban nem garantálják a piac további arányos, automatikus fejlődését. Ez a piac a külső determinációk miatt garantáltan tartósan bővülni fog, ugyanakkor a piaci pozíció őrzése fejlesztéseket és szemléletváltást igényel.

Az egészségturizmus perspektívái Magyarországon

Magyarország kiváló természeti (hidrogeológiai) adottságainak köszönhetően Európa egészségturisztikai nagyhatalmai között foglal helyet. Hazánk területének 80%-a alatt termálvíz bújik meg. A Kárpát-medence felszín alatti vizei – a világon egyedülálló módon – egyszerre magas hőmérsékletűek, és magas ásványi anyag tartalmúak.

Gyógyvízkincsünk kiaknázása komplex módon a ráépülő szolgáltatások minőségének fejlesztésével és az orvosi bizonyítékokat is magában foglaló marketinggel lehetséges. Az orvosi szolgáltatások esetében az árelőny típusú piaci pozícióinkat minőségelőnyre kell konvertálni.

Az egészségturizmus fejlesztését a jövőben a turisztikai és az egészségügyi szakmai elvárások összehangolásával szükséges folytatni. Az egészségmegőrző szolgáltatások jelentőségének erősödése nélkülözhetetlen, de a háttérrel a hagyományos balneoterápiára épülő kezelések adják. Ilyen típusú fejlesztés azokban a térségekben indokolt, ahol a termálvíz-kincs olyan jelentősnek mondható, hogy – együtt e vizek kommunális, energetikai és mezőgazdasági hasznosításával – egy egész régió komplex fejlesztésének egyik meghatározó motorjává válhat.

Szükséges a gyógyfürdők egyedi arculatának megteremtése és annak egyértelmű piaci kommunikációja is. A kínálatot nemcsak bővíteni, hanem specializálni is kell.

Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturisztikai szolgáltatások közül egyedülálló módon, önerejükből európai piacvezető pozíciót értek el azok a magyar mikro-, kis- és középvállalkozások, amelyek az elmúlt évtizedben Budapestet tették a fogászati turizmus fővárosává. Az európai árversenyben kialakított vezető hely azonban csak olyan szolgáltatási minőséget szabályozó körülmények között lesz hosszútávon megőrizhető, amely a szolgáltatást igénybevevők számára – országképet is meghatározó – garanciát jelent. Ezt gazdasági folyamatokat szervező intézményekkel lehet elérni, mely intézmények nem a már kialakult piaci mechanizmusokat szabályozzák, hanem a piaci mechanizmusokat finomítják, a hazai szolgáltató szektor szereplőinek fejlesztése mellett.

Az egészségturizmus az egészségipar húzóága

Az egészségturizmus fejlesztésével olyan programokra van szükség, melyek az életminőség javítását szolgálják, az egész országra kiterjednek, térségeket ölelnek át, a gazdaság felemelkedését, a munkahelyteremtést, az egészséges életmód terjedését, a környezet fenntartható fejlesztését egyaránt elősegítik. Ma már számos tudományos kutatás alátámasztja, és gyakorlatilag valamennyi szakmai vélemény megerősíti, hogy az egyik kitörési lehetőség hazánk számára az egészségiparon belül az egészségturizmus elemeit és gondolatait komplexen magában foglaló program életre hívása és megvalósítása.

Az egészségturizmus fejlesztésének előzményei

Az ország rendkívüli adottságait és lehetőségeit felismerve, az ezredfordulót követő években az egészségturizmus fejlesztése új lendületet vett, melynek motorja a 2000-ben meghirdetett első Széchenyi Terv turizmusfejlesztési programjának egészségturizmus alprogramja volt. A főképp fürdő-, valamint szálláshely-fejlesztések elengedhetetlenek bizonyultak ahhoz, hogy Magyarország kínálata újra versenyképes lehessen a minőségi európai fürdőkkel.

Az első Széchenyi Terv keretében – jelentős összegű támogatások segítségével – megvalósultak meglévő fürdők és a fürdőkhoz kapcsolódó szálláshelyek fejlesztései, bővítései (Bük, Harkány, Debrecen, Gyula, Hajdúszoboszló, Zalakaros stb.), valamint zöldmezős új beruházások is (Sárvár, Győr, Pápa, Cegléd, Zalaegerszeg, Kehidakustány stb.).

Az Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság nyilvántartása szerint Magyarországon mintegy 1200 hévízkút, 220 elismert gyógyvíz, 195 elismert ásvány-

víz, 70 gyógyfürdő, 5 gyógybarlang, 5 helyszíni kitermelésű iszaptelep, egy mofetta (száraz CO₂) és 13 gyógyhely található. Nemzetközi jelentőséggel bíró fürdőink száma 17, melyek földrajzi eloszlását tekintve egyértelműen látszik, hogy Nyugat-Dunántúl és Közép-Magyarország – a budapesti gyógyfürdők révén – rendelkezik markáns nemzetközi vonzerejű gyógy- és termálfürdőkkel.

A nemzetközi jelentőséggel bíró fürdőhelyek az ország vendégforgalmának egyre nagyobb arányát bonyolítják: 1999-ben 48,4%-kal, 2009-ben pedig már 56%-kal részesültek az országban töltött vendégéjszakák számából.

A térségben található országok (Szlovénia, Ausztria és Csehország) fürdői és fürdőhelyei konkurenciát jelentenek hazánk számára. A környező országok fejlesztési elképzelései között is kiemelten szerepel a turizmus és azon belül az egészségturizmus fejlesztése, így hasonló jellegű fejlesztések fognak megindulni Romániában és Szlovákiában is. Az élmény- és wellness-kínálat szolgáltatási színvonalának és a turisztikai szolgáltatások komplexitása tekintetében jelentős lemaradásban vagyunk a versenytársainktól.

Magyarországon az egészségügyi szolgáltatásokra épülő turizmus szerepe is folyamatosan növekszik (pl. fogászati turizmus). A küldő országok köre is kiszélesedett: habár a betegek túlnyomó többsége az Egyesült Királyságból, Írországból, Dániából, Németországból és Svájcban érkezik, ám egyre gyakoribbak az olasz, holland, orosz, illetve a tengerentúli páciensek is. A legfőbb húzóerő a hazánk által garantált kiemelkedően jó ár-érték arány, ami azt jelenti, hogy a nyugat-európai árak feléért vagy harmadáért biztosítja az egészségügyi szolgáltatások ugyanazon minőségét.

A KSH felmérése alapján a turisztikai céllal érkező külföldi látogatók egészségmegőrzésre és orvosi kezelésekre mintegy 83,6 Mrd Ft-ot költenek, ami megoszlik a turisztikai (fürdők, szállodák) és az egészségügyi szolgáltatók (fog- és egyéb orvosok/ egészségügyi intézmények) között.

Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus folyamatos növekedését alapul véve, ez a terület – megfelelő támogatási pontokkal – úgy hathat pozitívan a turizmus teljes egészére, hogy annak kiemelt pilléreit is közvetlenül segíti. A régióink országaiban ugyanis a közvetlen egészségügyi/ orvosi szolgáltatásokat kínáló turisztikai program jelenleg nem élvez prioritást, hiszen az országok leginkább természeti adottságaikat kihasználva szerezték meg és őrzik versenyelőnyüket, nem pedig szaktudást és magas minőségű egészségügyi szolgáltatásokat kínálva.

Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus lehet az egészségturizmus és ezzel együtt nem csak az egészségipar, de a magyar turizmus egyik kitörési pontja. Lehetőséget biztosít, hogy a régióban ezen a területen jelentősen növeljük turisztikai versenyképességünket.

Természeti gyógytényezőkre épülő egészségturizmus

Az egészségturizmus fontos eleme, hogy a szolgáltatások valamilyen gyógytényezőre – gyógyvízre – épülnek, meghatározott ideig tartanak, gyógyászati intézményben vehetők igénybe. Az egészség fogalmának újraértelmezése nyomán nemzetközileg kialakult új követelmények azt diktálják a szolgáltatóknak, hogy a jövőben még inkább a középpontba helyezték az egyént, még magasabb színvonalú szolgáltatásokat és személyre szabott ajánlatokat vigyenek a piacra.

A magyar gyógyturizmus klasszikus ága, deklarált zászlóshajója a termálvízre alapozott gyógy- és wellness turizmus. A gyógyítás mellett a prevenció és a rehabilitáció lehet a következő kiugrási lehetőség a gyógyfürdőkben.

A „nem vizes” gyógyhelyek jelentősége a jó környezeti minőségnek (fizikai, kémiai tényezők együttes hatása) köszönhetően felértékelődik a környezet- és egészségtudatos turisták és a légzőszervi, allergiás betegek számára. Míg a termál- és gyógyvizes attrakciók között itthon és nemzetközi szinten is egyre élesebb verseny alakul ki, addig a gyógybarlangok, mofetta olyan természeti képződmények, amelyek nem reprodukálhatóak, egyediségüket hosszú távon is képesek megőrizni. A „nem vizes” gyógyturisztikai kínálattal differenciáltabbá válhat Magyarország kínálata, és a földrajzi adottságok következtében kevésbé frekvenciált területeket is bekapcsolhat az egészségturizmusba.

Az egészségturizmus legújabb trendje a *medical wellness*, mely olyan tudományosan igazolt egészségügyi eljárásokat tartalmazó szolgáltatásokra épül, amelyek az életminőség és a szubjektív egészségérzet tartós javulását segítik elő, illetve az egészségtudatos életforma támogatását szorgalmazzák. A hagyományos wellnesshez képest az orvosi kontroll és programozottság a fő különbség, az alapvetően egészséges vendégek alapos orvosi állapotfelmérés után – tudatosan – veszik igénybe az egészségi állapotuknak leginkább megfelelő wellness szolgáltatásokat.

Míg a wellness elsősorban a belföldi vendégeket motiválja, és fejlődésében a divat trendnek komoly szerepe van, a medical wellness az egészségtudatosság irányába alakítja a keresletet.

Orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus

Az elmúlt évek tendenciájaként Magyarország az orvosi szolgáltatások bizonyos – nem sürgősségi esetben végzett – orvosi, egészségügyi területein ma igen jól pozicionált, így egyes szegmensekben (pl. fogászat, esztétikai sebészet) Európában a piacvezetők között vagyunk.

Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus területén a vezető szolgáltató országok két nagy csoportba oszthatók:

- ▶ árelőny miatt preferált országok,
- ▶ minőségelőny és hiánypótlás miatt preferált országok.

A legfőbb húzóerő a hazánk által garantált kiemelkedően jó ár-érték arány. A magas minőségi színvonalú egészségturisztikai szolgáltatások megvalósítása érdekében törekedni kell azon orvosi szolgáltatások fejlesztésére, illetve olyan veleszületett rendellenességek, betegség vagy sérülés utáni állapot kezeléséhez, kezeléssorozathoz kapcsolódó fejlesztésekre támogatására, amelyek ország- vagy régióhatáron átnyúló utazásokat, és hosszabb távú tartózkodást eredményeznek szálláshely és turisztikai programcsomagok igénybevételével. A fejlesztések szigetszerűen, jól körülhatárolható gyógytérsekben lehetnek sikeresek, ahol a gyógytényezőkre épülő megfelelő színvonalú turisztikai szolgáltatásokat egészíti ki háttér-infrastruktúraként. A fejlesztéseknek elsődlegesen a nagy értékű diagnosztikus-, terápiás-, rehabilitációs célú beavatkozásokhoz és/vagy egyéb rehabilitációs célú tevékenységekhez, illetve egyes egészségi állapotokban (fejlődési rendellenességek, maradványtünetek) speciális módszereket alkalmazó, nemzetközileg elismert hungarikumnak számító készségfejlesztésekhez kell kapcsolódniuk, továbbá fejleszteni kell az egyes szakágak piacszerzési és piacszerzési tevékenységét komplex módon átfogó intézményi háttérszolgáltatóit is.

A dinamikusan fejlődő egészségturisztikai piacon Magyarország jó startpozíciókkal rendelkezik ugyan, jelenlegi piaci előnyei azonban olyan tényezőkre alapozottak, amelyek önmagukban nem garantálják a piac további arányos fejlődését. A gyógyvízkiincünk kiaknázása a ráépülő szolgáltatások minőségének fejlesztésével és az orvosi bizonyítékokat is magában foglaló marketinggel lehetséges. Az orvosi szolgáltatások esetében az árelőny típusú piaci pozíció minőségelőnnyé változtatható, magas színvonalú hiánypótló kezelések turisztikai szolgáltatásokkal kiegészített kínálatának fejlesztése révén.

Az egészségturizmus alprogram céljai

- ▶ Az egészségturizmus termál- és gyógyvízre épülő ágának európai vezető hatalmává válni;
- ▶ Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus piacán egyes szakmacsoportokban megszerzett vezető pozíciókat megőrizni, illetve az azokban felhalmozott tapasztalatok, jó gyakorlat terjesztésével más szakmacsoportok tekintetében is tovább erősödni.

Az egészségturizmus alprogram fejlesztésének eszközei

- ▶ Az országos és térségi arculat kialakítása és komplex programok tudatos és következetes végrehajtása;
- ▶ A „vízbázisú” gyógy- és wellness turizmus fejlesztése;
- ▶ A gyógygázra, gyógybarlangra, klimatikus gyógyhelyekre építhető egészségturizmus fejlesztése;
- ▶ A gyógyhelyek fejlesztése;
- ▶ Fürdő-desztinációk, attrakciók, és települések fejlesztése;
- ▶ Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus fejlesztése;
- ▶ Gyógytárségek – gyógyászati szolgáltatások minőségbiztosítása;
- ▶ Az egészségturizmus forgalmának nyilvántartása, és a keletkező adatbázis hasznosítási rendszerének kidolgozása;
- ▶ Vízbázis védelem.

Az országos és térségi arculat kialakítása és komplex programok tudatos és következetes végrehajtása

- ▶ Ki kell alakítani Magyarország egységes, a természeti gyógytényezőkön és orvosi szolgáltatásokon alapuló egészségturisztikai arculatát;
- ▶ A regionális és helyi arculat kialakításában elsődleges feladat az egészségturisztikai kínálat tematizált és célcsoport-orientált profiljának meghatározása;
- ▶ A fejlesztésekben döntő szerepe kell, hogy legyen a pozicionálásnak, az egyediséget tükröző profilok meglétének, valamint a márka tudatos és következetes építésének;
- ▶ A marketingben erősen kell használni az orvos-szakmai érvrendszert, a víz unikális jellegét, teljes terápiás spektrumát.

A „vízbázisú” gyógy- és wellness turizmus fejlődése érdekében

- ▶ a gyógyfürdőket, gyógyszállókat, szakosodott egészségügyi intézményeket az infrastruktúra és a kiszolgálás minőségében a wellness- és élményfürdők színvonalára kell felhozni. A wellness- és élményfürdő-fejlesztéseket gyógyvízzel rendelkező, már működő magán- vagy közfinanszírozott egészségügyi szolgáltatókkal, gyógyfürdőkkel együttműködve, komplex szolgáltatási rendszert képezve kell támogatni;
- ▶ A gyógyvíz alapú szolgáltatásokat ki kell egészíteni orvosi szolgáltatásokkal, ennek során törekedni kell, hogy a gyógyfürdőkben elérhető és a kapcsolódó szolgáltatások együtt, lehetőleg az adott probléma teljes vertikumát, vagy minél nagyobb részét lefedjék a térségben;

- ▶ Külföldi piacainkon főként magánbiztosítók felé érdemes nyitni, mert az állami tulajdonú társadalombiztosítók számára a megfelelő szolgáltatási színvonalon és elfogadható árakon kívül az is szempont, hogy a közfinanszírozásból elérhető bevételek önmagukban nem tartják el ezt a szegmenst. Bármilyen hazai gyógytényező, vagy egyéb egészségügyi szolgáltatás elfogadtatása érdekében nélkülözhetetlen, hogy azok hatásossága és biztonságossága az „*evidence based medicine*” elveinek megfelelően legyen alátámasztva;

A gyógygázra, gyógybarlangra, klimatikus gyógyhelyekre építhető gyógyturizmus érdekében

- ▶ a „vizes” gyógyturisztikai kínálatához hasonlóan magas színvonalú és komplexitású gyógyhelyekre jellemző választék létrehozása, a gyógyturisták számára szabadidős programkínálat, környezettudatos szállás- és vendéglátó szolgáltatások kialakítása;
- ▶ A gyógybarlangok, klimatikus gyógyhelyek törzskönyvi nyilvántartása jogi szabályozásának felülvizsgálata, a minősítés aktualizálása szükséges.

A gyógyhelyek fejlesztése

- ▶ Az egészségturisztikai kínálatot nemzetközi viszonylatban a jelenleg is meghatározó szolgáltatók fogják képviselni. A gyógyturizmusban az egymástól megkülönböztethető, saját arculattal rendelkező gyógyhelyek kialakítását kell ösztönözni;
- ▶ A gyógyhelyek orvos-szakmai alapon, vagy tematizált élményszolgáltatás alapján történő specializációját meg kell kezdeni, és a kommunikációban is előtérbe kell helyezni. Időszerűvé vált továbbá a gyógyhelyek és gyógyszállodák minősítéséről szóló jogi szabályozás felülvizsgálata, amely egyfajta egészségügyi szempontú minőségbiztosításként versenyelőnyt eredményezhet külföldi versenytársainkkal szemben.

Fürdő-desztinációk, attrakciók és települések fejlesztése

- ▶ Az új, alulról építkező, az önkormányzati, vállalkozói és civil szférát tömörítő turisztikai intézményrendszer, a helyi- és térségi desztináció-menedzsment szervezetek kialakítása a nemzetközi és országos jelentőségű fürdők környezetében felgyorsíthatja azoknak a fejlesztéseknek a megvalósulását, amelyek kínálatbővítő és szezonhosszabbító hatásúak lehetnek;
- ▶ A fürdő-desztinációkban a szolgáltatási struktúra változtatása, új, a profilhoz illeszkedő gyógyászati funkciók kialakítása, a gyógy- és termálfürdők rekonstrukciója, bővítése és korszerűsítése, attrakciókat befogadó térségek turisztikai fogadóképességének javítását célzó fejlesztések szükségesek;

- ▶ Több olyan fürdőváros, illetve értékes gyógytényező van, ahol érezhetően szükséges lenne nagyobb kapacitású, ismert lánchoz tartozó szálloda megjelenése. Igény mutatkozik komolyabb méretű, jelentős orvosi turizmust generálni tudó gyógyászati központok melletti szálláshelyek építésére is. Ezen túlmenően támogatandó minden olyan piacképes szálláshely, mely az egészségturizmusban valami újdonságot tud nyújtani, megfelel a legújabb keresleti trendeknek, pl. családi wellness, medical wellness, selfness vagy soulness.

Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus fejlesztése

Az orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturizmus fejlesztése elsősorban a nem közfinanszírozott ellátásra helyezi a hangsúlyt, de az egészségturizmusban realizálható bevételek növelésével a hazai közfinanszírozott egészségügyi infrastruktúra hiányosságainak felszámolását is elő kell segíteni. A közfinanszírozásban működő szolgáltatások fejlesztése során ezért a minőségjavítás a cél.

- ▶ A meglévő orvosi és egészségügyi kapacitások bővítése, minőségének javítása, és új, magas minőségi színvonalú egészségügyi szolgáltatások létrehozása szükséges, amelyeket a páciensek piaci alapon, jellemzően nem a kötelező egészségbiztosítás keretében nyújtott közfinanszírozott egészségügyi ellátás keretében, magas szintű szállodai és más turisztikai szolgáltatásokkal együtt vesznek igénybe;
- ▶ Folyamatos benntartózkodás mellett végzett nagy értékű diagnosztikus-, terápiás-, rehabilitációs célú beavatkozásokhoz és/vagy egyéb rehabilitációs célú tevékenységekhez szükséges infrastruktúra kialakítása, fejlesztése, orvosi műszerpark mennyiségi és minőségi fejlesztése elengedhetetlen;
- ▶ Kiemelkedő nemzetgazdasági hatású orvosi szolgáltatásokra épülő egészségturisztikai területeken minőségi akkreditációs struktúrák működésének megkezdése, szakmai védjegy honosítással, létrehozással.

Gyógytérsegek – gyógyászati szolgáltatások minőségbiztosítása

- ▶ Az egészségturizmus fejlesztésének az egészségüggyel közös átfogó célja a magyarországi kínálat nemzetközi versenyképességének és jövedelmezőségének javítása. Ennek érdekében olyan gyógytérsegeket kell létrehozni, ahol az egészségügyi szolgáltatások, kezelések és a nemzetközi/országos jelentőségű fürdők specifikumainak meghatározása megtörtént, és megfelelő színvonalú és választékú turisztikai kínálat teszi a helyszínt egyedivé és versenyképessé;
- ▶ A gyógytérsegek azokra a térségi turisztikai desztináció-menedzsment szervezetekre alapulva jöhetnek létre, ahol az egészségügyi szolgáltatók saját kínálatuk fejlesztésével, és aktív együttműködéssel partnerséget vállalnak a turizmus fejlesztésében.

Az egészségturizmus forgalmának nyilvántartása

Az egészségturizmus minden ágába érkező és ellátást igénybe vevő személyek forgalmát jelenteni kell a KSH felé. Meg kell kezdeni a statisztikai adatgyűjtést a hazai termálfürdők, egészségturisztikai szolgáltatók forgalmáról, mert csak így lehet tervezni, a szektor súlyát alátámasztani.

Vízbázis-védelem

A hazai vízbázis-védelem többnyire megfelelően szabályozott, a jogszabályok (pl. kijelölt védőidom) betartását ellenőrizni kell.

Az egészségturizmus megvalósításának támogatási elemei

- ▶ Meglévő gyógy- és termálfürdők fejlesztése, különös tekintettel a jövedelemtermelő képességük javítására, a nem közfinanszírozott egészségügyi szolgáltatáskínálat fejlesztésével;
- ▶ A gyógyhelyek, fürdődesztinációk komplex fejlesztése;
- ▶ Az egészségügyi turizmus kínálatának fejlesztése;
- ▶ A klimatikus, gyógygáz, gyógybarlangok turisztikai kínálatának kialakítása, korszerűsítése;
- ▶ Az orvosi szolgáltatásokra épülő turizmus támogatása és fejlesztése;
- ▶ Az egyes, európai szinten is kiemelkedően teljesítő orvosi szolgáltatások piacszerzési és piacszervezési tevékenységét komplex módon koordináló intézményi háttérszolgáltatók fejlesztése;
- ▶ Országosan több egységből álló, hálózati jellegű, orvosi szolgáltatásokon alapuló turisztikai szolgáltató központok fejlesztése.

Az egészségturizmus alprogram várható eredményei

- ▶ Létrejön Magyarország egyedi, más országoktól megkülönböztethető egészségturisztikai arculata, amely a természeti gyógytényezőkön és orvosi szolgáltatásokon alapuló gyógyturizmus markáns profilján alapul;
- ▶ Kialakul a regionálisan is megkülönböztethető egészségturisztikai imázs;
- ▶ Megjelennek a nemzetközi és regionális jelentőségű fürdők promóciójában a sajátos kínálatú, és egészségügyi terápiás javaslatok szerinti ajánlatok;
- ▶ Növekszik a statisztikákkal alátámasztott speciális orvosi szolgáltatásokon alapuló turisztikai vendégforgalom 150-200%-kal;
- ▶ Nemzetközi mércével mérve is nagyszabású, ország arculatot is pozitívan befolyásoló, orvosi szolgáltatásokon alapuló turisztikai marketingstratégia megvalósítása;
- ▶ Csökken a kiképzett orvosok kivándorlási hajlandósága, amely éves szinten milliárdos nagyságrendű megtakarítást jelenthet az államháztartásnak.

1.1.2. AZ EGÉSZSÉGTURIZMUSHOZ KAPCSOLÓDÓ KOMPLEX MINŐSÉGI TURISZTIKAI KÍNÁLATFEJLESZTÉS ALPROGRAM

Helyzetkép

Napjainkban csak azok a desztinációk lehetnek versenyképesek, amelyek alkalmazkodni tudnak a folyamatosan változó keresleti igényekhez, és a turisták egyre sokrétűbbé váló igényeit képesek az elvárásoknak megfelelő szinten kielégíteni. Magyarország rendkívül sokféle vonzerővel rendelkezik, a turizmus szinte minden területén tud élményt, látnivalót kínálni az idelátogatóknak. Gazdag és színes kulturális örökségünk, természeti értékekben bővelkedő nemzeti parkjaink, vadban gazdag erdőink, fürdőzésre alkalmas édesvízű tavaink, nagy múltra visszatekintő lovas hagyományaink, történelmi borvidékeink, méltán híres gasztronómiánk a turizmus sokirányú fejlesztésének alapjait teremtik meg. Mindezek ellenére Magyarország a turizmus versenyképességét elemző nemzetközi rangsorok alapján a 38. helyen, a turizmus nemzetgazdasági szerepét tekintve a 136. helyen áll, és az uniós államok között is csupán a 25. helyet foglalja el. Jellemző adat, hogy Ausztriában hatszor annyit költ egy átlagos turista, mint nálunk. A magyarországi turizmus nemzetközi viszonylatban alacsony jövedelemtermelő képességének egyik legfontosabb oka a turisztikai termékek gazdaságossági szempontból kedvezőtlen összetétele, valamint a turisztikai vonzerőt képviselő adottságaink nem kellő fokú kihasználtsága. Főleg a magas fajlagos bevételt hozó programkínálat szűkössége akadályozza a bevételek növekedését.

A másik versenyhátrány a turisztikai szolgáltatók közötti együttműködés alacsony foka, ennek következményeként a hazai kínálatból javarészt még ma is hiányoznak azok a komplex, minőségi turisztikai termékek, amelyek egyszerre több versenyképes elemet is tartalmaznak, valamint a kínálat területileg és szezonálisan is erősen koncentrált.

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram célja

- ▶ A minőségi szolgáltatásokat nyújtó, egyedi turisztikai termékekre épülő, a versenytárs országokétól jól megkülönböztethető turisztikai kínálatunk népszerű, széles körben ismert és kedvelt úti céllá tegye Magyarországot;
- ▶ A turizmus nemzetgazdasági szerepét, súlyát meg kell kétszerezni;
- ▶ A nemzetközi turisztikai versenyképességünket jelentősen javítani kell, ennek érdekében – a korábbi mennyiségi fejlesztések helyett – minőségi fejlesztésekre van szükség;
- ▶ A testi, lelki és szellemi egészség megőrzését elősegítő turisztikai termékek (kulturális-, öko-, vízi-, lovas-, kerékpáros-, bor- és gasztronómiai turizmus) minőségi, integrált fejlesztésére van szükség;

- ▶ A kínálat bővítését célzó termékfejlesztéssel összhangban, a látogatók tartózkodási idejének és kiadásainak növelését elősegítő szálláshelyeket, vendéglátóhelyeket és kapcsolódó turisztikai szolgáltatásokat is fejleszteni kell, törekedve azok környezetbarát kialakítására és energiahatékonyságának javítására;
- ▶ A kulturális értékek (világörökségi helyszínek, kastélyok, várak, tematikus útvonalak, egyéb épített és szellemi örökség) turisztikai célú hasznosítása;
- ▶ A komplex turisztikai kínálat kialakítása;
- ▶ Területileg differenciált fejlesztési irányok meghatározása;

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram megvalósításának eszközei

- ▶ Turisztikai attrakciók bővítése, fejlesztése;
- ▶ Minőségi turisztikai termékek komplex fejlesztése;
- ▶ Üzleti célú szálláshelyek fejlesztésének támogatása;
- ▶ A vendéglátás technológiai hátterének fejlesztése.

A komplex minőségi turisztikai fejlesztés alprogram legfontosabb irányai

Kulturális turizmus

Az általános környezeti adottságok után a kulturális örökség az, ami leginkább befolyásolja az utazók desztináció választását. Kulturális turisztikai látnivalóink számottevő arányban hátrányos helyzetű térségekben – illetve azok közvetlen közelében – fekszenek, így ez az ágazat e területek fejlesztésének gazdasági motorja lehet. Adottságainkat azonban még mindig nem jól hasznosítjuk: általános probléma, hogy hiányzik az élményt kínáló bemutatás, nincsenek komplex turisztikai termékek, a turisztikai infrastruktúra fejlesztésre szorul. A finanszírozásban az állami szféra szerepvállalása kiemelt jelentőségű, az állami források szűkülése azonban egyre nagyobb problémát jelent. Az európai uniós pályázati lehetőségek a fejlesztések területén segítséget jelentenek, de a létesítmények működtetése, fenntartása tekintetében nem vehetők igénybe.

A kulturális turizmus fejlesztési eszközei

- ▶ Kulturális turisztikai vonzerők klasszifikációja, az egyes vonzerők jelentőségének objektív meghatározása;
- ▶ Területileg differenciált fejlesztési irányok meghatározása, a helyi jellegzetességekre építve, meglévő értékeink jobb hasznosítása;
- ▶ A kulturális turisztikai attrakciók élmény termékekké alakítása, komplex kínálat kialakítása (attrakciók, turisztikai szolgáltatások);

- ▶ A kulturális-turisztikai kínálat kapcsolódási pontjainak megteremtése, a kulturális attrakciók minden egyéb turisztikai kínálati szegmensben (aktív turizmus, egészségturizmus) való megjelenése, és az egyes termékek közötti szorosabb együttműködés;
- ▶ A kulturális identitás széles körű erősítése, az érdeklődés felkeltése a kultúra iránt (különösen fontos a fiatal korosztály), a szemléletformálás, illetve kulturális értékeink megismertetése, a közösségek építésének támogatása, az önkéntes munkavégzés kereteinek megteremtése és a gyermekek fokozott bevonása a kulturális tevékenységekbe;
- ▶ Turisztikai ajándéktárgyak termékkörének kialakítása, turisták számára elérhetővé tétele (egységes arculat, garantált minőség stb.);
- ▶ A szakterület munkatársainak folyamatos képzése, nyelvtudás fejlesztése, friss szakmai ismeretek átadása, tapasztalatcsere lehetőségének biztosítása;
- ▶ Határon átnyúló kapcsolatok erősítése.

Vízi turizmus

Az aktív turizmus formái az egyik legfontosabb eszközei az egészség megóvásának, helyreállításának, hiszen az aktív üdülési formák segítenek a fizikum megőrzésében vagy javításában. Ezek egyike a vízi turizmus. A víz, a napfény, a tiszta levegő, a csend, az üde zöld környezet, az evezés adta harmonikus mozgás, a szabadban való táborozás együttes hatása, tíz- és tízezreket hódított meg hazánkban és vonzza vissza évről évre a bel- és a külföldi vendégeket a hazai vizekre.

Magyarországon a vízi turizmusnak hagyományai vannak. Gróf Széchenyi István kezdeményezésére indult el hazánkban az evezés, a vízi túrázás. Ő hozta az akkori Magyarországra az első evezős csónakokat, ő tette meg az első hazai, sportszerű evezőstúrát, ő hozta létre 1834-ben az épülő Lánchíd tövében a „Csónakdát”, majd a „Hajósegyletet”, az első csónakklubot.

Hazánk folyó- és állóvizei megfelelő vízi turisztikai adottságokkal rendelkeznek, azonban még nem adták a feltételek a vízi turizmusban részt vevők magas minőségi színvonalon történő fogadására, így a hazai vízi turizmus nemzetközi összehasonlításban nem lehet versenyképes.

A vízi turizmus fejlesztési eszközei

- ▶ A kézzel hajtott és kisebb motoros vízi járművek fogadására alkalmas kikötő-hálózat kiépítése;
- ▶ Nemzetközi színvonalú, az EU-s országok kikötőépítésre vonatkozó előírásainak megfelelő komplex „marina”-szolgáltatásokkal rendelkező motoros, illetve vitorlás jacht-kikötők, kikötőhálózat létrehozása – kikötőmóló/partfal, üzemanyag, víz vételezése, elektromos áram csatlakoztatása, szennyvíz ürítése, hajó

őrzése, turisztikai információ és programcsomagok nyújtása, gépkocsibérlési lehetőség, vendéglátóegységek, szálláshely, ajándékvásárlás, postai és telekommunikációs szolgáltatások, javítások elvégzése, szükség esetén daruzás, vagy súlyapálya használat stb.;

- ▶ Közforgalmi hajózási kikötők, hajóállomások, kiszolgáló épületek építése, bővítése, rekonstrukciója, a megközelítéshez szükséges út és több autóbusz fogadására is alkalmas parkolási lehetőség biztosítása;
- ▶ Személyhajók, kabinos üdülőhajók és konferenciahajók fogadásához szükséges kikötők felújítása, bővítése, valamint új kikötők építése;
- ▶ A minősítési rendszer kidolgozása;
- ▶ A vízi turisztikai szakember-képzés erősítése, a vízi túravezetők képzésére vonatkozó jogi szabályozás megalkotása;
- ▶ A szereplők közötti együttműködés szorosabbá tétele;
- ▶ Információs és segélyhívó hálózat fejlesztése;
- ▶ A kínálat hazai és nemzetközi piacon történő népszerűsítése;
- ▶ A vízparti vízitúra-bázisok összekapcsolása a térség kerékpáros úthálózatával, amellyel a két aktív turisztikai ág egy létesítmény által történő kiszolgálása és kiegészítő programként a résztvevők egymás tevékenységébe való bekapcsolása válik lehetővé.

Lovas turizmus

Magyarország neve évszázadok óta összefonódik a lóval, országunk imázsában fontos helyet foglal el a „lovas nemzet” kép. Köszönhetően a kedvező terepadottságoknak, a lovaglásra és lótenyésztésre kiválóan alkalmas területeinknek, változatos növény- és állatvilágunknak, a lovas turizmushoz ideális, mérsékelt szárazföldi éghajlati viszonyainknak, s nem utolsósorban a változatos igények kiszolgálására alkalmas magyar lófajtáknak, hazánk az európai lovas turizmus úttörője, Európa legkedveltebb lovas turisztikai célpontjainak egyike. Ez önmagában is kitűnő alapot biztosít a lovas turizmus fejlesztéséhez, amelynek a magyar lovas kultúra ápolása mellett az egészségmegőrzést, illetve az egészségi állapot javítását érintő jelentősége is megkérdőjelezhetetlen.

A lovas turizmus fejlesztésének eszközei

- ▶ A kereslet szezonálisának csökkentése az iskoláskorúak lovas oktatásának megszervezésével;
- ▶ Az időjárástól független lovas turisztikai kínálat fejlesztése lovaglási lehetőségek bővítésének biztosításával, a lovardai szolgáltatások, lovasbemutatók, úra-, vadászlovaglás, lovas íjászat, fogathajtás és -oktatás, fogattúrák szervezése, valamint a terápiás lovaglás szolgáltatások fejlesztése;

- ▶ A lovas turisztikai szolgáltatásban részt vevő személyzet képzése és továbbképzése;
- ▶ A célzott belföldi és nemzetközi marketing tevékenység kidolgozása;
- ▶ A szolgáltatók patkós minősítési rendszerének működtetésére minőségi védjegyrendszer kidolgozása;
- ▶ Jogsabályi alapon, az ország minél nagyobb területén a szabad tereplovaglás lehetőségének biztosítása.

Kerékpáros turizmus

Az egészségorientált életmód népszerűbbé válásával, a környezet értékeinek felértékelődésével párhuzamosan növekszik a kerékpáros turizmus iránti kereslet.

A kerékpáros turizmus a világ turizmusának 5%-ára tehető, amely Magyarországon is a turizmus egyik leggyorsabban növekvő szegmense.

A kerékpáros turizmus színesíti és könnyebben elérhetővé teszi az ország turisztikai kínálatát, hozzájárul az átlagos tartózkodási idő növekedéséhez, a turisztikai szezon meghosszabbításához, jellemzője a magas fajlagos költség (32–53 €/nap), nem jár a környezet szennyezésével, így hozzájárul a turizmus alapját jelentő természeti, kulturális örökség megőrzéséhez, és a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokon (szállás, vendéglátás, szerviz-szolgálat, kölcsönzés stb.) keresztül munkahelyeket teremt. Mindemelllett a kerékpáros útvonalak maguk is a turisztikai kínálat részeivé válnak.

Hazánk kerékpáros turisztikai adottságai kiválóak, a változatos, látványos táji értékek egymáshoz viszonylag közel helyezkednek el, így hosszabb kerékpáros túrával több tájegység is felfűzhető egy kirándulás útvonalára. A kerékpáros túrák feltételei széles körben, családosok számára is adottak az ország domborzati viszonyainak köszönhetően. A hazai éghajlat évi 6–8 hónapos szezont is lehetővé tesz.

A kerékpáros turizmus fejlesztésének eszközei

- ▶ Kerékpáros-barát útvonalak fejlesztése, infrastruktúrafejlesztés, illetve annak információtechnológiai és humán erőforrásbeli feltételeinek megteremtése, jogi háttér kialakítása;
- ▶ Útirányjelző és információs táblarendszerek fejlesztése;
- ▶ Kerékpáros attrakciók fejlesztése, kerékpáros programok, események kialakítása;
- ▶ Turisztikai és kerékpáros szolgáltatások fejlesztése, minősítési rendszer kialakítása és bevezetése, információszolgáltatás;
- ▶ Kerékpáros turizmus kapcsolása más turizmuságakhoz (pl. vízi, öko-, egészségturizmus);
- ▶ A kínálatfejlesztés területi differenciálása, kerékpáros desztinációk és magterületek lehatárolása, fejlesztése;

- ▶ A kerékpáros turizmus marketingjének fejlesztése, az érintett szereplők koordinált, partneri együttműködésével és proaktív marketing tevékenységével.

Ökoturizmus

A Gyógyító Magyarország – Egészségipar program hitelességéhez, illetve a megvalósítás sikerességéhez az ökoturizmus – az egészségmegőrzésben, a természeti és kulturális értékek megóvásában, valamint a szemléletformálásban (egészségtudatosság, környezettudatosság) játszott fontos szerepénél fogva – kétségkívül jelentős mértékben képes hozzájárulni.

Az érintett terület teherbíró képességét figyelembe véve minden nemzeti parkban ki kell alakítani egy látogatóközpontot, és létrehozni az alkalmi és aktív zöldturisták, illetve az ökoturisták fogadására alkalmas turisztikai kínálatot, valamint a nemzeti parkok lakosság- és turistabarát működésével megvalósítani a „barátságos természetvédelmet”.

Meg kell határozni és számszerűsíteni kell a turizmus természeti környezetre gyakorolt hatásait, és meg kell különböztetni azokat a desztinációkat, szolgáltatásokat, amelyek környezettudatosan alakítják tevékenységüket. Tudatosítani kell a turistákban a védett természeti területeken elvárt viselkedést.

A turistákon kívül a turisztikai vállalkozásokat is – szemléletformálással, szabályozással és adott esetben szankciókkal is – ösztönözni kell a környezetbarát működésre.

Az ökoturizmus fejlesztésének eszközei

- ▶ A látogatóközpontok, az aktív természetjárás, a természet-megfigyelés turisztikai infrastruktúrájának létrehozása, fejlesztése;
- ▶ Speciális ökoszálláshelyek, falusi és egyéb vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése;
- ▶ Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése.

Gasztronómia és vendéglátás

A gasztronómia és az étkezési kultúra, azon túlmenően, hogy az ország általános kultúrájának fokmérője, alapvető gazdasági kérdés is. Hatással van

- ▶ a közegészségügyre, a népesség testi-lelki állapotára,
- ▶ a mezőgazdaságra, a tájgazdálkodásra, a környezetvédelemre,
- ▶ a foglalkoztatásra, munkahelyek minőségére,
- ▶ az országhépre, a turizmusra,
- ▶ a nemzeti jövedelemre, adóbevételekre,
- ▶ mindezen keresztül az életminőségre.

Napjaink időszerű, és turisztikai szempontból igen fontos kérdése a magyar vendéglátás és gasztronómia megújulása, megújítása. A megújulásnak alapvetően kétirányúnak kell lennie. Egyrészt úgy kell követni a világban e téren végbement – az egészséges és minőségi táplálkozás irányába eltolódó – változásokat, hogy egyben a jó hagyományainkat is megőrizzük, másrészt szemléletváltást kell elérnünk minden idetartozó területen.

A nemzetközi trendek begyűrűzése, az ágazatban tapasztalható verseny felerősödése, az egyre növekvő hazai és nemzetközi konkurencia, a korszerű táplálkozás elvárásainak való megfelelés szükségessége alapvető követelménnyé tette a hazai vendéglátóhelyek számára a minőséget, a minőségi szolgáltatások és a minőségi termékek biztosítását. Ahhoz, hogy a vendéglátóhelyek folyamatosan magas minőséget tudjanak produkálni, magas minőségű nyersanyagokra is szükség van.

Az élelmiszer-nyersanyagok területén ma Magyarországon nem működik hiteles eredetvédelem, nincs komoly minőséggarancia-rendszer. Nincs erőteljes ösztönzés jó minőségű termékek előállítására, pedig természeti adottságaink kimagaslóak kiváló minőségű élelmiszerek termelésére. Ezért is fontos támogatni a kiváló minőségű hazai nyersanyagok felhasználását, eredetvédelmét, a minőségi egészséges életmód számára fontos élelmiszer-nyersanyagok hazai beszerzési lehetőségeinek bővítését is.

A magyar borkultúra, a magyar borászat gazdasági jelentőségét is ki kell emelni, és a program megvalósítása során törekedni kell arra, hogy az ország határain belül és túl is újra keresett terméké váljon a valaha méltán híres magyar bor.

A gasztronómia és vendéglátás fejlesztésének céljai

- ▶ Finanszírozási lehetőségeket kell biztosítani a vendéglátással foglalkozó vállalkozások részére annak érdekében, hogy elinduljon a gépek, berendezések korszerűsítése, azért, hogy az egészséges életmód kialakításához nélkülözhetetlen táplálkozási reform végbemenjen. Alkalmassá kell tenni mind az intézményi, mind a nyílt árusítású vendéglátóhelyek konyháit a korszerű táplálkozási igények kiszolgálására.
- ▶ A vendéglátó ágazat technikai hátterének fejlesztésével lehetőség nyílik arra, hogy jó alapot teremtsünk az egészséges, korszerű nyersanyagokkal dolgozó korszerű és egészséges gasztronómiai irányzat elterjedésére. Az intézményi vendéglátás támogatásával lehetőség nyílik a fiatalok táplálkozás-kultúrájának fejlesztésére, valamint egészségük megóvására. A gyermekétkeztetésben elinduló menzareform nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy az egészséges gyermekekből egészségesen, tudatosan táplálkozó, nagy munkabírási felnttek legyenek.

A gasztronómia és vendéglátás fejlesztésének eszközei

- ▶ A gasztronómia és a vendéglátás egészségturisztikai, egészségipari jelentőségét kiemelve, a gyógyhelyek, valamint az üdülőhelyek orvos-szakmai alapon, vagy tematizált élményszolgáltatás alapján, helyi konyha- és gasztronómiai jellegzetességek kiemelésével történő specializációját meg kell kezdeni;
- ▶ Oktatással, ismeretterjesztéssel, innovatív technológiákkal és a minőségi alapanyagok támogatásával általánosságban a magyar vendéglátás, kiemelten a közétkeztetés színvonalának emelése, különös tekintettel a jövő szempontjából rendkívül fontos gyermekétkeztetésre;
- ▶ Források mozgósítása mindazon termelők segítségével, támogatására, népszerűsítésére, akik minőségi termékeket állítanak elő;
- ▶ Ismeretterjesztés, mely emeli a termelők és a népesség táplálkozással kapcsolatos tudatosságát és kulturáltságát;
- ▶ Hungarikumok – kizárólag hiteles eredetvédelmi és minőséggarancia-szabályoknak megfelelő termékek –, és általában a hitelesen garantált minőségi élelmiszerek marketingkommunikációs erejének felhasználása;
- ▶ Minőségi hazai nyersanyagok eredetvédelme, vagyis az általunk is átvett EU-rendszer promóciója. Szükséges továbbá egy hiteles minőséggarancia-rendszer kialakítása, a francia „label rouge” mintájára.

A turisztikai fogadóképesség javítása

Az elmúlt időszakban nagy volumenű szálláshely-fejlesztési hullám indult el Magyarországon. A beruházások túlnyomó része a magasabb színvonalú, 3–4 csillagos kategóriában valósult meg, ami az ország szinte minden térségében sikeresen orvosolta a minőségi szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyek hiányát, ugyanakkor egyes térségekben, valamint egyes szegmensek esetében túlkínálat alakult ki a piacon. Az egyre erősebb versenyt a gazdasági világválság hatására lecsökkent vendégforgalom még jobban kiélezte, ami a szálláshelyek negatív árversenyét és jövedelmezőségük csökkenését hozta magával.

A turisták költségének meghatározó hányada a szálláshelyeken és vendéglátóhelyeken realizálódik. Az integrált, tudatos attrakció-fejlesztéssel összhangban a kapcsolódó szálláshelykínálat differenciált fejlesztésére is szükség van.

Elsősorban a meglévő szálláshelyek fejlesztésére, szolgáltatási színvonaluk javítására, üzemeltetésük környezet- és klímabaráttá, energiahatékonyabbá tételére kell koncentrálni.

A hiánypótló tematikus szálláshelyek esetében új szálláshelyeket is létre kell hozni, hogy kedvezően befolyásolják az érintett turisztikai termékek vonzerejét.

A turisztikai fogadóképesség javításának eszközei

- ▶ A szálláshelykínálat területileg és a szolgáltatások minőségében differenciált fejlesztése;
- ▶ Magyarország kedvező pozícióval bír a magas bevételi lehetőségeket nyújtó hivatásturizmus tekintetében. Nemcsak az a feladat, hogy megőrizzük ezt a pozíciót, hanem további konferenciák és kongresszusok Magyarországra hozását kell elérnünk;
- ▶ Szükség van egy multifunkcionális, minimum négyezer fő befogadására képes kongresszusi központra Budapesten, valamint arra, hogy valamennyi régiókban rendelkezésre álljanak a szükséges konferencia-kapacitások és a kapcsolódó szolgáltatások.

A komplex és minőségi turizmusfejlesztés várható eredményei

- ▶ A testi, lelki és szellemi egészség megőrzését elősegítő, innovatív, egyedi attrakciók és szolgáltatások az egészségturisztikai termékekhez kapcsolódva és azokat kiegészítve, együttesen vonzó, versenyképes termékkínálat létrejöttét eredményezik;
- ▶ A kínálati elemek komplex termékekbe foglalása egyrészt hosszabb tartózkodásra sarkallják vendégeinket, másrészt meghosszabbítják a szezont, időben kiegyensúlyozottabbá teszik a vendégforgalmat, harmadrészt pedig elmélyítik a turizmus szereplői közötti együttműködést;
- ▶ A létrejövő, magasabb hozzáadott értéket képviselő, piacképes szolgáltatások és a hosszabb tartózkodási idő a turizmusból származó bevételek növekedését, a turisztikai szektorban foglalkoztatottak számának emelkedését vonják maguk után;
- ▶ A szabadidő eltöltésének vonzóbb, kedvezőbb feltételei hatékonyabb rekreációt tesznek lehetővé, ami a munkaképesség, illetve az egészségi állapot javulásában is tetten érhetővé válik.

A kulturális turizmus várható eredményei

- ▶ Az egyedi kulturális értékekre épülő turisztikai termékek Magyarország további vonzerőinek összekapcsolásával, illetve sokszínű kiegészítő programok kiajánlásával olyan kínálatot eredményeznek, amelyek hosszabb tartózkodási időre is érdekesek és megfelelőek a látogatók számára.

A vízi turizmus fejlesztésének várható eredményei

- ▶ A külföldi vízi turisztikai régiókkal szembeni versenyhátrány leküzdése;
- ▶ A vízi turizmusban részt vevők arányának növekedése;
- ▶ A vízi turisztikai beruházások gyorsabb megtérülése;
- ▶ A magas fajlagos költségű vendégek számának növekedése (vitorlás és motoros jacht-turizmus);

- ▶ A hazai Duna-szakasz a nemzetközi víziút-hálózat részévé válhat és vonzerejével emeli a beutazó turisták számát;
- ▶ A tiszai kikötők fejlesztése az elmaradottabb keleti országrész felzárkóztatását, gazdasági vérkeringésbe való bekapcsolódását segítené elő.

A lovas turizmus fejlesztésének várható eredményei

- ▶ Egyedi és nemzetközi szinten is versenyképes turisztikai termék alakul ki;
- ▶ A belföldi piac kiépülése, a külföldi lovas vendégek növekvő érdeklődése;
- ▶ Egyes szolgáltatásoknál (pl. lovas túra) nő a magas fajlagos költségű vendégek száma, mások esetében (pl. iskolai gyermeklovaglás) nő a tömegértékesítés;
- ▶ A fedeles lovardákkal rendelkező létesítmények számának emelkedése miatt a turisztikai szezon kitolódik;
- ▶ Kialakul egy valós piaci igényeknek megfelelő lovas turisztikai termékskálával rendelkező, hálózatszerűen, közel azonos minőségi normák szerint működő, szabályozott lovas turisztikai szolgáltató rendszer;
- ▶ A fejlett nyugat-európai országokban már egyre szélesebb körben alkalmazott lovas terápia fontos szerepet játszhat a lovas létesítmények fenntartásában. Tudatos fejlesztéssel hazánk a gyógylovagoltatásban kedvező pozíciókra tehet szert.

A kerékpáros turizmus fejlesztésének várható eredményei

- ▶ A kerékpáros turizmus jelentősége nő, mérhető részarányt képviselve az ország turistaforgalmában;
- ▶ Nő a belföldi kerékpáros kiránduló- és turistaforgalom, valamint érzékelhető nagyságúvá válik a kerékpáros külföldi turistaforgalom;
- ▶ A kerékpáros turizmus hozzájárul az adott térség más turisztikai termékeinek összefogásához, ezáltal erősítve a desztináció versenyképességét és hozzájárul a fenntartható turizmusfejlesztéshez.

A gasztronómia és vendéglátás várható eredményei

Ha a minőségi hazai nyersanyagok jelentik majd a vendéglátás fő beszerzési forrásait, az:

- ▶ alternatív jövedelemszerzési lehetőséget biztosít a mezőgazdaságban dolgozóknak;
- ▶ Hozzájárul a munkahelyteremtéshez, különösképpen a helyben történő foglalkoztatáshoz;
- ▶ Fontos szerepet játszik a vidék népességének megtartásában;
- ▶ Hozzájárul a regionális egyenlőtlenségek csökkentéséhez;
- ▶ Lehetővé teszi a helyben megtermelt, illetve előállított javak helyben történő értékesítését azzal, hogy a fogyasztót a helyszínre viszi;
- ▶ Szükségessé teszi a szolgáltatók és a kistérségek közötti együttműködést;
- ▶ Ösztönzi a fejlettebb infrastruktúra kialakítását.

1.1.3. TURISZTIKAI INTÉZMÉNYRENDSZER (TDM) FEJLESZTÉSE ALPROGRAM

Helyzetkép

A magyarországi turizmus fejlődésének egyik fő problémája, hogy hiányzik a fogadóterületek turizmusának fejlesztéséért és menedzsmentjéért egyértelmű kompetenciákkal, szakismerettel és megfelelő finanszírozással rendelkező, összehangolt szervezeti rendszer (a turisztikai intézményrendszer desztináció-menedzsment – TDM-szemléletű) kialakítása.

A TDM szervezetek által menedzselt turisztikai települések és térségek (desztinációk) létrejötte, belső és külső kohéziójának megerősödése napjainkban az egyik legjelentősebb versenyképesség-növelő eszköz. A folyamat eredményeként közös érdekeltségen alapuló együttműködés keretében olyan turisztikai desztináció-menedzsment szervezetek alakulnak, amelyek

- ▶ összekapcsolják a desztináció turisztikai szereplőit,
- ▶ alulról felfelé építkezve, az önkormányzatok, a turizmusban érdekelt vállalkozások, a lakosság, valamint szakmai és civil szervezetek önkéntességén alapuló egységként működnek, és
- ▶ a marketingen, illetve az információszolgáltatáson túl a termékfejlesztés és az adott térség turizmusával kapcsolatos szakmai és menedzsment feladatait is ellátják.

A fenntarthatóság és a versenyképesség megteremtése összetett feladat, amely a fenti szereplők együttműködését kívánja meg, és feltételezi a turizmus rendszerének és irányításának átfogó ismeretét. Ezt az összetett feladatot csak akkor lehet sikeresen ellátni, ha

- ▶ annak irányítását és koordinálását egy olyan szervezet végzi, amelyben az összes szereplő részt vesz vagy képviselteti magát,
- ▶ a szervezetnek szakmailag felkészült irányító szerve van, amely döntéseit az érdekeltek bevonásával hozza,
- ▶ a döntések végrehajtásához megfelelő önállósággal, azaz kompetenciával, saját erőforrásokkal és eszközökkel rendelkezik.

A turisztikai intézményrendszerek (TDM) alprogram céljai

- ▶ A teljes TDM struktúra kiépítése a TDM feladatok koordinált ellátása érdekében;
- ▶ A turizmus versenyképességének növelése, a látogatók megelégedettségének, a desztinációhoz köthető információkkal való ellátottságának javítása;
- ▶ A turizmusban szereplők naprakész üzleti információkkal történő ellátásának biztosítása.

A turisztikai intézményrendszerek (TDM) alprogram eszközei

- ▶ TDM szakmai feladatok ellátásának biztosítása, támogatása;
- ▶ A teljes szervezeti struktúra kiépítéséhez szükséges keretfeltételek megteremtése: ösztönző rendszer, szabályozás, fenntarthatóság megteremtése;
- ▶ TDM szervezetek tevékenységének összehangolása, koordináció a költségcsökkentés és hatékonyságnövelés érdekében.

A turisztikai intézményrendszerek (TDM) alprogram várható eredményei

- ▶ A teljes TDM szervezeti struktúra kialakítása, fejlesztése az egész turisztikai ágazat hatékonyabb működését, a turisztikai feladatok strukturált ellátását, a szolgáltatások dinamikus fejlődését biztosítja;
- ▶ A szektor fejlesztése élénkíti a régiók gazdasági teljesítményét, az egyes ágazatokkal való szoros kapcsolata révén pedig további kedvező hatásokat gyakorol a piaci szférára.

Helyi TDM szervezetek fejlesztése

Az alulról építkező regionális TDM szervezeti rendszer legalsó szintjét a települések turisztikai szereplőinek együttműködése (önkormányzat, turisztikai szolgáltatók, turisztikai szervezetek, civil szervezetek, egyéb vállalkozások), vagy több település szereplőinek összefogása jelenti, ez a rendszer kiépítésének első lépcsője.

A helyi TDM szervezetek – elsősorban – az alábbi feladatok ellátására jönnek létre:

- ▶ Szervezet-, illetve szolgáltatásfejlesztés keretében a turizmusban érdekelt vállalkozásokkal, szolgáltatókkal való együttműködések megvalósítása;
- ▶ A turisták igényeihez alkalmazkodó (termék)fejlesztési irányok meghatározása és azok megvalósítása, a megvalósítás figyelemmel kísérése, koordinálása;
- ▶ A turisták számára releváns információk gyűjtése, szolgáltatása;
- ▶ A desztináció turistákkal való megismertetése érdekében (koordinált) marketing tevékenység megvalósítása;
- ▶ A desztináció turistabarát jellegének erősítése érdekében, szemléletformálás keretében oktatások, képzések megvalósítása.

Térségi TDM szervezetek fejlesztése

A térségi TDM szervezet a helyi TDM szervezetek együttműködésével jön létre tagok által meghatározott szervezeti formában. Ennek megfelelően a térségi TDM szervezetet már létező helyi TDM szervezetek, vagy a helyi TDM szervezettel

együttműködő, más (helyi) turisztikai desztinációban működő turisztikai szervezetek közösen hozhatják létre.

Egy-egy település nem, de egy nagyobb térség már képes lehet önálló turisztikai terméket kialakítani, és így önálló, jól megkülönböztethető desztinációvá válhat.

A térségi TDM szervezet elsődleges feladata:

- ▶ a desztináció belföldi piacra vitelének elősegítése,
- ▶ a helyi szervezetek tevékenységének összehangolása,
- ▶ a desztináció egyedi kínálati profiljának kialakítása,
- ▶ a turistákkal közvetlenül nincs kapcsolatban, így a helyi TDM szervezeteken keresztül beérkezett információk elemzésével foglalkozik. Tevékenységének eredményességét folyamatosan vizsgálja.

A térségi szint feletti, több térséget, tájegységet összefogó szint kiépítése egyszerre feltételezi a meglévő turisztikai intézményrendszer korszerűsítését és az alulról felfelé kiépített térségi TDM szervezeti rendszerrel való együttműködés tartalmának és formájának a kialakítását annak érdekében, hogy ne jöjjenek létre párhuzamosan működő, azonos feladatokat végző turisztikai szervezetek. Fő feladataik: a térségi TDM szervezetek tevékenységének összehangolása, az ehhez szükséges alapelvek meghatározása, és a belföldi promóció.

E szervezetek az adott desztinációk felkészültségének függvényében fokozatosan alakulhatnak ki.

TDM informatikai rendszer beszerzése

A TDM rendszer kialakításában az állam szerepe, hogy az alulról jövő kezdeményezéseket ösztönözze, és megteremtse az országosan egységes rendszer működéséhez szükséges keretfeltételeket. A szervezetek kialakításával párhuzamosan egy olyan informatikai rendszer kialakítása, bevezetése is cél, amely alkalmas arra, hogy egyaránt kiszolgálja a különféle szinteken elhelyezkedő TDM szervezetek igényeit úgy, hogy üzleti előnyt is kovácsoljon számukra.

Egy TDM informatikai rendszerrel szemben a legfőbb elvárás:

- ▶ A megbízható, naprakész információk minél egyszerűbb megszerzésének lehetősége;
- ▶ Első ránézésre is világos és követhető struktúrában tartalmazzon minden olyan információt, amire egy utazónak szüksége lehet;
- ▶ Egy helyen nyújtsa azokat az internetes szolgáltatásokat, amelyeket a turisták az utazás előtt, alatt jellemzően igénybe vesznek;
- ▶ A TDM szervezetek napi működését is elősegítse, képes legyen a felhasználói adatok strukturált összesítésére, elemzésére.

1.2. TERMÁL-EGÉSZSÉGIPAR

1.2.1. A GEOTERMIKUS ENERGIA EGÉSZSÉGIPARI HASZNOSÍTÁSA ALPROGRAM

Helyzetkép

Magyarország a kiemelkedően jó természeti – földtani, geofizikai, hidrogeológiai – adottságok ellenére, a geotermikus energia kinyerése és hasznosítása terén mind relatív, mind abszolút értelemben az elmaradottak közé tartozik. Ez a megállapítás vonatkozik a termálvizek energetikai hasznosítására is.

Nagyobb teljesítményű geotermia-hasznosítás Magyarországon eddig szinte kizárólag vízkinyeréssel valósult meg. Jelenleg inkább az 50 °C-nál melegebb vizek energiájának hasznosítása történik, de az alacsonyabb hőfokú vizek hőhasznosítása is lehetséges. Magyarországon jelenleg összesen 313 hévízkút szolgáltat – folyamatos vagy szakaszos üzemben – közvetlen hőhasznosításra alkalmas termálvizet. Kizárólag a felszín alatti vizekkel 25–40 PJ hőt termelünk ki évente, melynek csupán kevesebb mint tizedét használjuk fel energetikai célra, a többi a vízzel elfolyik. A balneológiai hasznosítás előtt vagy után – a hőmérséklettől függően – a vizet lehűtik, többnyire hőenergiájának hasznosítása nélkül.

A termálvíz hőjét a legtöbb hazai fürdőben nem hasznosítják, pedig ez kézenfekvő lenne, a fürdők által hasznosított vizek hőenergiájának jelentős része széles körben elterjedt technológiák (hőcserélő, hőszivattyú) alkalmazásával elérhető lenne.

A fürdők jövedelmezőségének javítását egyrészt a bevételek növelésével, másrészt az üzemeltetés költségeinek csökkentésével lehet elérni. Az üzemeltetési költségek között kiemelt jelentősége van az energiaköltségnek (a költségek 40–60%-a), amelynek csökkentését primer energiatakarékossági intézkedésekkel, belső energiahasznosítással és technológia-korszerűsítéssel lehet elérni.

A geotermikus energia egészségipari hasznosítása alprogram céljai

- ▶ A termálfürdőinkben felhasznált termálvizek energetikai célú hasznosításának biztosítása;
- ▶ A fürdőlétesítmények energiafelhasználásának racionalizálása, üzemeltetési költségeik lefaragása, jövedelmezőségük javítása;
- ▶ A geotermikus hőenergia pazarlásának csökkentése;
- ▶ Termálvízkészletünk – mint legjelentősebb nemzeti természeti erőforrásaink egyikének – fenntartható, takarékos felhasználásának biztosítása;
- ▶ Az energetikai függőség oldása;
- ▶ Az önellátó energiaellátás biztosítása.

A geotermikus energia egészségipari hasznosítása alprogram eszközei

- ▶ A termálfürdők vízfelhasználási adatainak feldolgozása hőfokszintenként;
- ▶ A fürdők környezetének „hőpiaci felmérése”, mint értékesítési lehetőség;
- ▶ A fürdők energia-auditálási programjának elvégzése a saját hőfelhasználási mutató és „hőfelesleg” kimutatásához;
- ▶ Energia-auditálás, energia-racionalizálási tervek kidolgozása, megvalósíthatósági tanulmányok és költségelemzések készítése;
- ▶ Hőcserélős és hőszivattyús technológiák alkalmazása a termálfürdők által felhasznált vizek hőtartalmának hasznosítására (minden fürdőnél követelményként kell előírni, hogy a lehetőségeit kihasználva a kaszkád rendszerű termálvíz-hasznosítás valósuljon meg);
- ▶ Termálfürdők elfolyó vizeinek direkt hasznosítása a kommunális fűtés, használati melegvíz készítés, szolgáltatás, növényházak, fóliasátrak fűtése, terményszárítás, baromfinevelés, haltenyésztés, valamint abszorpciós hűtés területén;
- ▶ A jogi szabályozás és a támogatási rendszer átgondolása és átalakítása, új termálhő-törvény megalkotása;
- ▶ A fürdők energetikai racionalizálását megalapozó tanulmányok, tervek készítése (energia-audit, potenciál felmérés, energetikai veszteségfeltárás, hőpiacok feltárása, prognosztizálása);
- ▶ Fürdők kaszkád rendszerű termálvíz-hasznosításához szükséges technológiai fejlesztések és ehhez kapcsolódóan a termelő kutak egymásra hatásának monitorozása.

A geotermikus energia egészségipari hasznosítása alprogram várható eredményei

- ▶ A termálvizek energetikai célú hasznosításának növelése mind környezetvédelmi, mind az Európai Unió megújuló energiafelhasználásra vonatkozó elvárásainak tekintetében rendkívül fontos. A fürdők által felhasznált termálvizek hőenergiáját hasznosító rendszerek kiépítésének környezetvédelmi hatásai közül első helyen az üvegházhatást okozó CO₂-kibocsátás csökkentését kell kiemelni, de a környezettudatosság növelésén keresztül számos egyéb, közvetett pozitív hatással bír;
- ▶ Az előállított energia költségmegtakarítást eredményez, s hozzájárul a K+F+I szektor, a mezőgazdaság és az ipar teljesítményének javulásához is;
- ▶ A geotermikus szektor fejlesztése által 6–10 ezer új munkahely teremthető az ágazat fejlesztése és a kapcsolt hőenergia felhasználása területén;

- ▶ A fosszilis energiahordozók kiváltása csökkenti az importfüggőséget, növelve ezáltal a nemzetgazdasági biztonságot;
- ▶ Nem elhanyagolhatók a környezettudatosság növekedésének, a zöld gazdaság kiépülésének az országimázsra gyakorolt pozitív hatásaiból származó előnyök sem.

1.2.2. NÖVÉNYHÁZI KERTÉSZET ALPROGRAM

Helyzetkép

A termálvizek mezőgazdasági célú felhasználása – pl. fóliasátrak és üvegházak fűtéséhez, hűtéséhez, halastavak temperálásához, termények szárításához – hazánkban csak szórványosan valósul meg, pedig a termálvíz felhasználása stratégiai előnyt adhatna.

A termálvizek felhasználása kettős: magasabb hőmérsékletű (high-heated) házakban melegigényes növényeket (pl. paradicsom, paprika, uborka), míg a fagymentesített (low-heated) növényházakban alacsonyabb hőigényű fajokat (pl. káposzta) termesztnek. A növényházi kertészet rendkívüli előnye, hogy a hazánkban megtermelt növények beltartalma (gasztronómiában íz- és zamatanyagok, gyógykészítményekben és kozmetikumokban hatóanyagok koncentrációja) a világátlag négy-öttszöröse, a növényházakban megtermelt zöldségek-gyümölcsök gyakorlatilag mentesek lehetnek a vegyszerektől (csak biológiai védelem esetén). Hazánkban kevésbé ismert tény, hogy „gyógynövény nagyhatalom” vagyunk, a gyógynövények többsége feldolgozatlanul, kevés hozzáadott értékkel kerül külföldre, nem hazai vállalkozásoknál jelentkezik az igazi nagy haszon. Nehezítik a munkát a rossz, a hazai termelőket sújtó szabályozási hiányosságok és ellentmondások.

Hazánk földrajzi elhelyezkedése, klimatikus adottságai – megfelelő pozicionálás esetén – alkalmasak arra, hogy a jellemzően növényházi kertészetekben termesztett zöldségek piacán a szezonális réseket kihasználjuk. Ugyanis a téli és a tavaszi időszakban költségelőnyt érhetünk el az – Dél-Európához képest – alacsonyabb szállítási, illetve az – északabbra fekvő országokhoz képest – alacsonyabb energiaköltségek miatt.

Az agrárágazatban a melegházi és az üvegházi, azaz a növényházi zöldség-, gyümölcs-, gyógy-, fűszer- és dísznövény-termesztés gazdaságos fenntartását már szinte teljesen az energiaárak határozzák meg, ezért e területeken az energetikai célra használt geotermikus energia hasznosítás gazdaságos lehetősége az ágazat fennmaradását jelentheti és biztosíthatja. Adottságaink különösen a dél-alföldi régióban kiemelkedően jók.

A növényházi kertészet nagy fejlődési potenciálját támasztja alá azon tendencia, miszerint növekszik az egészséges élelmiszerek iránti igény, ezen belül is

dinamikusan bővül a bio-élelmiszerek, illetve a növényvédőszer-maradványoktól mentes termékek piaca.

A növényházakra épülő vállalkozások ugyanakkor tőkeigényesek, továbbá hiányoznak a pontos piaci információk. A geotermikus energetikai beruházás magas költsége, valamint a szigorú és hosszú engedélyezési procedúra mellett is – számítások szerint – minél komplexebb a felhasználás módja, annál jobban megéri ezek alkalmazása.

Az alacsony kihasználtság másik oka az energetikai célra használt kihűlt termálvíz visszasajtolásának kötelezettsége, aminek a kitermelők – anyagi okokból vagy a kőzetviszonyok alkalmatlansága miatt – sok esetben nem tudnak eleget tenni. Az új kutak létesítését nagyban hátráltatja, hogy a 2004 után fúrt kutakat kizárólag visszasajtolással szabad működtetni. A visszasajtolás egyrészt a felszíni befogadók vízminőségének védelme miatt, másrészt a fenntartható üzemeltetés miatt fontos, hiszen a termálvíz a fűtés során közvetítő közegként lép fel, amely azonban egyes kutak esetében csak korlátozott mértékben pótlódik.

A növényházi kertészet alprogram céljai

- ▶ A hazai mezőgazdasági szektor jövedelmezőségének javítása;
- ▶ A geotermikus adottságok, a kertészeti szaktudás és hagyományok jobb összekapcsolása;
- ▶ Kapcsolat erősítése a biotermékek és a wellness szolgáltatók között;
- ▶ Egészséges, hazai (ezen belül pedig kiemelten bio-) élelmiszerek felhasználása a vendéglátóiparban, a turizmus egyéb szolgáltatóinál;
- ▶ A friss zöldséggel-gyümölccsel való ellátás szezonjának meghosszabbítása;
- ▶ A hungarikumok marketingkommunikációs erejének hatékony használata;
- ▶ Biotermelés esetén diverzifikáció, kisebb termelő-egységek változatos, de összehangolt termelése;
- ▶ Az energetikai hasznosításra alkalmas felszín alatti víztestek különböző adottságait, eltérő mennyiségi és kémiai összetételét kezelni képes jogszabályi környezet kialakítása;
- ▶ A szabályozás tekintetében a jelenlegi, általános energetikai célú kitermelésre vonatkozó visszasajtolási kötelezettség helyett a kutak differenciálása a kitermelt termálvíz összetételének és a termálvíz adó víztestek állapotának függvényében.

A növényházi kertészet alprogram fejlesztésének és támogatásának eszközei

- ▶ A növényházi kertészetek geotermikus energián alapuló fejlesztésének támogatása;
- ▶ Bio-élelmiszerek termesztésének ösztönzése;
- ▶ Meglévő mezőgazdasági és fürdési célú vízhasználatoknál, továbbá az új fürdő fejlesztéseknél a hőhasznosítás korszerűsítése többcélú felhasználásra, hőszivattyús kiegészítéssel a maximális hőfoklépcső kihasználásával, a felszíni víztárolók minőségi védelmével;
- ▶ Szükséges megvizsgálni, hogy a meglévő fürdők elé milyen gazdasági célú hasznosítás telepíthető a víz hűtésével felszabaduló energia hasznosítására, illetve a meglévő mezőgazdasági üzemek mellé érdemes-e fürdőt építeni az elfolyó – de fürdési célra még hasznosítható – termálvíz balneológiai kihasználására;
- ▶ Új energetikai célú vízkivételeknél (mezőgazdaság, kommunális fűtés stb.) – ahol lehetséges és gazdaságos – a víz-visszasajtolás megoldásával a fenntartható geotermikus készlet biztosítása a hőenergia komplex hasznosításával, hőszivattyús technológia integrálásával a hatásfok és gazdaságosság fokozására.

A növényházi kertészet alprogram várható eredményei

- ▶ Munkahelyteremtés, munkahelyek megtartása;
- ▶ A termálvíz energetikailag hasznosító hazai vállalkozások által megtermelt árualap növelése;
- ▶ Olcsóbb hőenergia szolgáltatás a mezőgazdasági termelők és lakossági fogyasztók számára, mivel az önköltség a fosszilis energia költségének 25–30%-a;
- ▶ A drága és importfüggő fosszilis energia felhasználásának csökkentése;
- ▶ A termálkutak felújításával és a hőszolgáltató központok korszerű kiépítésével a hatásfok növelése;
- ▶ A hőenergia szolgáltatás biztonságának növelése;
- ▶ Kútszerkezet átalakítással lehetővé válik majdnem 3000 darab meddő CH kút újbóli hasznosítása termálvíz kitermelésre;
- ▶ A geotermikus hőenergia felhasználás növelése a technológiai fejlesztéseken keresztül GDP-növekedést eredményez;
- ▶ A fejlesztés új piaci szegmensek kialakulását – kutatás, fejlesztés, építőipar, gépipar, kereskedelem, oktatás – és fejlődését gerjeszti;
- ▶ Az éghajlatváltozás miatti nemzetközi aggodalmakra, az üvegház hatású gázok kibocsátásának csökkentésére irányuló nemzetközi és európai uniós törekvések megvalósításának elősegítése.

1.2.3. TERMÁL-, GYÓGY- ÉS ÁSVÁNYVIZEK KOMPLEX HASZNOSÍTÁSA ALPROGRAM

Szépségipar, kozmetikumok

Helyzetkép

A nemzetközi trendek alapján megfigyelhető, hogy előtérbe kerülnek azok a szépségipari szolgáltatások, eljárások, kozmetikai cikkek, amelyek az egészség mellett a szépség megőrzését, vagy helyreállítását tűzik ki célul. Az eddig csak a társadalom tehetősebb rétegei számára elérhető szépségipari termékeket és szolgáltatásokat mára már a középrétegek is keresik.

A modern kozmetikai piac fő meghajtója az innováció, ami többek között a folyamatosan újuló színváltásték, a specifikus kezelések és a különböző igényeket előtérbe helyező, egyedi termékösszetétel terén érezteti hatását. A legtöbb kozmetikai termék élettartama nem éri el az öt évet, és a gyártók minden évben termékeik 25%-át jelentetik meg új összetételben. Folyamatosan újítaniuk kell termékeiket ahhoz, hogy megőrizzék pozíciójukat az erősen versenyerő piacon, ahol a fogyasztók egyre nagyobb választékot, és egyre jobb hatást várnak el.

Magyarország kedvező természeti adottságokkal rendelkezik a – potenciális – kozmetikai alapanyagok területén (kémiai, gyógynövény, víz), amely megfelelő szakismeretekkel párosulhatna. A natúrkozmetikumok területén fontos a növény, illetve szaporító anyag eredete, ezért kedvező, hogy a magyar eredetű és természetes növények beltartalma többszöröse a világon máshol termesztettekénél.

A kedvező adottságok és a megfelelő szakképzettség mellett legalább ugyanolyan fontos a szolgáltatók nyelvismerete, a nemzetközi színvonalú (gyártási és szolgáltatói) infrastruktúra, valamint a szolgáltatások, termékek nemzetközi piacon való elérhetősége, hírneve. Az e területeken végbevitt alapvető változások nélkül a hazai szépségipar nem veheti fel a versenyt az európai, vagy tengerentúli termékekkel.

A hazai kozmetikai ipar szereplői szinte kivétel nélkül kkv-k, ezért ez az iparág nagyon érzékeny a kkv-kat érintő változásokra. A magyar fejlesztő, gyártó kozmetikai cégek száma alacsony, mintegy 30–80 (ebből 10 alatt van a gyógyvíz-alapú termékeket gyártók száma), ezért bármilyen negatív változás könnyen az egész ágazatot veszélyeztetheti.

A hazai gyártású és spa termékkörbe tartozó készítmények előállítására nagyon alacsony szinten van jelen a magyar és a nemzetközi piacon, noha a nemzetközi piacon jól látható a látványos fejlődés (pl. Vichy, Babor, Bad Wörishofen és a Holt-tenger termékei stb.). A fürdők a szolgáltatásaikat egy adott speciális hazai termékre alapozott egyedi terápiára építhetnék.

Az egészségipar és a kozmetikai ipar leginkább az ún. „borderline” termékeken keresztül kapcsolódik össze, mert e határterületi termékek képezik a kozmetikai termékek azon csoportját, mely leginkább hozzájárulhat a hazai termál-egészségipar komplexitásához. A kedvező természeti adottságokat a hazánkban végzett több évtizedes kutatással, a szakemberek gyakorlati tapasztalataival kell ötvözni. A hazai növények említett adottságai az egészségturizmusban, gyógyfürdőkre épülő szolgáltatásoknál jelenhet meg különböző aromaterápiás, gyógyteás ivó- és fürdőkezelésekben, de ide tartozik gyógynövényeink, gyümölcsjeink, zöldségeink egészségvédő, -regeneráló szerepe a gasztronómiában is.

A szépségipar és kozmetikumok fejlesztésének céljai

- ▶ Magyarország rendelkezzen 3–4 olyan, a nemzetközi piacon ismert és elérhető kozmetikai márkával, specializált eljárással, amely az ország kedvező adottságaira (természetes, vagy kémiai hatóanyagok, eljárások), illetve a felkészült szakszemélyzetére egyaránt épít;
- ▶ A fürdőkezelések – a fürdők egyedi arculatához igazodó – „saját” termékekkel, egyedi eljárásokkal legyenek igénybe vehetők;
- ▶ A gyógyfürdők saját gyógyvizük hatóanyagait felhasználva a helyszínen megvásárolható kozmetikai termékcsaládot alakítsanak ki;
- ▶ A speciális termékek, kezelések nemzetközi színvonalú „turistabarát szalonokban” legyenek elérhetőek.

A szépségipar és kozmetikumok fejlesztésének eszközei

- ▶ Megalapozó kutatások: A kozmetikai ipar versenyképességének javításához a K+F+I olyan szintű minőségi növelése szükséges, mely alapot szolgáltat a kozmetikai termékexport növekedéséhez. Emellett fel kell mérni, hogy hol vannak még kihasználatlan adottságok, ezekhez milyen feltételek állnak rendelkezésre: alapanyag, gyártás, forgalmazási és egyéb szabályok, marketing stb. területeken. Hatóanyag (kémiai, gyógynövény, gyógyvíz), új eljárás kifejlesztése, a hungarikumok, más egyedi adottságok felhasználásának vizsgálata, orvosi bizonyítékokon alapuló kutatások;
- ▶ Finanszírozás: Első lépésként leginkább a kutatás-fejlesztés, a gyártás, az esztétikus csomagolás és a marketing területén van szükség támogatásra. Második lépcsőben a termékek felhasználása érdekében a termékek eléréséhez, illetve a szolgáltatások igénybevételéhez szükséges humán és infrastrukturális fejlesztések támogatása szükséges;
- ▶ Marketing: A kozmetikai termékek exportja elsősorban a szomszédos országok (Románia és Szlovákia) irányába nőtt, míg Németország, Lengyelország irányába jelentősen nem változott. Fontos az egyedi eljárások, hatóanyagok felhasználásának megfelelő nemzetközi kommunikálása.

- ▶ A kommunikációt meg kell előznie egy adatbázis építése a szolgáltatókról, a szolgáltatás típusokról, a felhasznált hatóanyagokról, a kezelések teljes spektrumáról, valamint a nyelvi felkészültségről. Szükséges a nemzetközi piacra lépés pályázati támogatása;
- ▶ Szabályozás: A termál-egészségipar keretében olyan versenykörnyezetet kell biztosítani, amely megteremti a lehetőségét a magyar kozmetikai termékek hazai forgalmának, továbbá az export növelésének;
- ▶ Gyártás, termékfejlesztés: A hatóanyag bevizsgálásától a késztermék előállításáig terjedő folyamat szakaszainak támogatása; mivel a folyamatban legtöbb esetben kkv-król van szó, családi gazdaságok („manufaktúrák”) kialakítása;
- ▶ Szolgáltatásfejlesztés: a termékek, szolgáltatások igénybevételéhez szükséges humán és infrastrukturális fejlesztések pályázati támogatása.

A szépségipar és kozmetikumok fejlesztésének várható eredményei

- ▶ Az egészség megelőzésébe, a szépségiparba való befektetés nagyobb hozamokkal kecsegtet, mint bármilyen más területen végzett investíció, mert a megelőzés miatt jobban teljesítő egészségügyi rendszer hozzájárul a gazdasági fejlődéshez és a jóléthez;
- ▶ A nemzetközi piacon megjelenő márkák hozzájárulnak az országimázs pozitív alakulásához;
- ▶ A kkv-kon keresztül bővül a helyi foglalkoztatottság;
- ▶ Új termékek, szolgáltatások révén komplexebb turisztikai kínálat alakul ki, magasabb költséget eredményez, növekszik a vendégéjszakák száma, nő a turisztikai versenyképességünk.

Ásványvíz- és gyógyvízpalackozás

Helyzetkép

Az egészséges életmód egyre inkább előtérbe helyezi – az egészséges táplálkozás, pihenés, sportolás mellett – az egészséges víz fogyasztását. Az ásványvíz jó ízű, kiváló szomjoltó hatású, számos fontos ásványi anyagot és nyomelemet tartalmaz, a szervezet számára könnyen feldolgozható és beépíthető formában, így a rendszeres fogyasztáson túl részben így biztosítható a szükséges kalcium, magnézium, kálium, fluor vagy más, a szervezet számára szükséges elem pótlása.

A hazai és az európai uniós szabályozás szerint az a víz természetes ásványvíz, amely védett vízadó rétegből származik, eredendően tiszta, szennyeződésmentes, összetétele ismert és a természetes ingadozás keretein belül állandó, a szigorú

mikrobiológiai követelményeknek megfelel. A természetes ásványvizek összes ásványi anyag tartalma hazánkban 400–2500 mg/liter érték között van, a gyógyvizeké 25–30 000 mg/liter, esetenként még ennél is több.

A gyógyvíz olyan ásványvíz, amely oldott ásványi anyag- vagy gáztartalma következtében gyógyhatású, meghatározott betegségekre vonatkozó gyógyhatását szigorú előírásokhoz kötött orvosi vizsgálatokkal kimutatták. A gyógyvizek egy vagy több ásványi anyagból különösen sokat tartalmaznak, ezért fokozott hatása miatt fogyasztása akár káros is lehet a szervezetre. Csak az orvos által meghatározott fajtájú és mennyiségű gyógyvíznek az orvos által előírt gyakoriságú fogyasztása ajánlott. A gyógyvíz palackozott formában zömében gyógyszertárakban kapható.

Magyarországon jelenleg kb. 130 forrás, kút vize elismert természetes ásványvízként, ezek közül mintegy 70–80 vizét palackozzák. Az ásványvíz kutak egy része mind földrajzilag, mind műszakilag és technológiailag kapcsolódik a termálvizekhez, akár olyan formában is, hogy egyazon kútból is lehetséges termál célú hasznosítás, illetve visszahűtés alkalmazásával palackozás célú hasznosítás is. Megjegyzendő, hogy ez utóbbi nem minden esetben előnyös, hiszen a vízáadó rétegek különbözőségei, illetve gazdagsága lehetővé teszi az elkülönült vízáadó rétegekből történő hasznosítást is. A magyar ásványvízipar az elmúlt húsz évben rendkívül látványos fejlődést produkált és mára elérte az európai, sőt a világszínvonalat is. Üzemszerűen, ipari méretekben 25–30 vállalat foglalkozik palackozással és forgalmazással.

Hazánkban az egy főre jutó ásványvíz-fogyasztás dinamikusan nő, mára eléri az évi fejenkénti 110 litert. Az európai átlag 130 liter fejenként évente. A fogyasztás-növekedés legfőbb oka, hogy az ásványvíz elvesztette korábbi luxus jellegét, és mindennapi fogyasztási cikk lett. Mindezeken túl a vállalatok tulajdonosai nagyobb gondot és több pénzt fordítanak marketingre annak érdekében, hogy megismertessék a fogyasztókkal a természetes ásványvíz egészségre kedvező tulajdonságait. A rendelkezésre álló termelő kapacitás kb. 2,5–3 milliárd liter termelését teszi lehetővé, tehát palackozó kapacitás szempontjából több mint kétszerese a jelenlegi kapacitásnak (1,1 milliárd liter/év). Ez biztosítja azt, hogy az egy főre eső fogyasztás az elkövetkező években tovább növekedjen, akár évi 150–160 liter értékig.

Az ásványvíz nemcsak a szervezetre gyakorolt kedvező hatása miatt fontos, hanem a termál-egészségipar alprogram egy másik elemének, a szépségiparnak is kitűnő alapanyagául szolgálhat. A természetes ásványvíz alapú kozmetikumokra már nemzetközi példák vannak (pl. Vichy), azonban a hazai ásványi anyagban gazdag ásványvizek szépségiparban történő felhasználása még nem terjedt el. Az első próbálkozást a Szentkirályi ásványvizet tartalmazó Szentkirályi testápoló és Szentkirályi kézkrém, valamint a Salvus vízből készült kozmetikai készítmények

jelentették 2010-ben. Fontos lenne a hasonló termékek előállításához szükséges kutatás-fejlesztés, előállítás, marketing támogatása.

Néhány fizikai eljárástól (pl. levegőztetés) eltekintve az ásványvizet nem szabad kezelni, nem szabad – a szén-dioxid kivételével – idegen anyagot adni a vízhez, a víznyerő helyen (forrás/kút) kell palackozni, hogy eredeti tisztaságát és összetételét megőrizze. Az ásványvizet külsőleg és belsőleg is használják. A mai ásványvizek kiváló minőségét bizonyítja több termék Kiváló Magyar Élelmiszer minősítése, továbbá több nemzetközi kiállításon elnyert díj.

Ásványvíz- és gyógyvízpalackozás céljai

- ▶ A természetes ásványvíz hungarikum, aminek a palackozása és értékesítése a világban nemzetgazdasági érdek;
- ▶ A vállalkozásoknál ki kell alakítani az ún. „Water Management” szemléletet, amely magában foglalja a monitoring rendszer kiépítését, a konkrét védelmi intézkedések gyakorlati alkalmazását, megvalósítását, továbbá azok szigorú betartását, illetve betartatását.

Ásványvíz- és gyógyvízpalackozás eszközei

- ▶ *Kutatás-fejlesztés:* a gazdag vízkészlet nagyrészt ismert és feltárt, különböző vízkészlet-kutatások és újabb vízbázisok kialakítása már csak elvétve és elszórtan szükséges. A közeljövő legfontosabb feladata a vízbázis-védelem kell hogy legyen. További kutatás-fejlesztés szükséges az ásványvizet, gyógyvizet tartalmazó PET-palackok súlyának csökkentése és összetételének minél fenntarthatóbb előállítása érdekében. Ez a környezetvédelmi termékdíj jelenlegi szabályozásával függ össze, tekintettel arra, hogy a csomagolóanyag súlya alapján kell a termékdíjat a gyártónak fizetnie;
- ▶ *Marketing:* fejleszteni, bővíteni szükséges a magyar lakosság ismereteit a palackozott ásványvizek, gyógyvizek fogyasztásának egészségmegőrző, illetve gyógyító hatásával kapcsolatban, továbbá – sok más élelmiszerhez hasonlóan – jó néhány tévhitet el kell oszlatni. A vállalkozások nem, vagy csak nagyon korlátozott mértékben rendelkeznek ehhez elegendő forrással, ezért középtávon szükség van ilyen célú kommunikációra. Mindezek mellett az egészségtudatos táplálkozásra általános és konkrét jelleggel és céllal is forrásokat kell biztosítani. A szektor további fejlődésének a tetemes piacra lépési költség szab gátat, ezért a vállalkozások hazai és nemzetközi marketing, illetve a magyar ásványvizek márkaépítésével kapcsolatos tevékenységet is támogatnia kell az államnak;

- ▶ **Szabályozás:** szabályozni kell a palackozott vizek és italok elhasznált csomagolóanyagainak a fenntartható fejlődés érdekében történő újrahasznosítását. A jelenleg csak korlátozottan működő szabályozó rendszer ezt a kérdést nem megfelelően kezeli. Fontos feladat a termékdíj szabályozásának 2005-ben hatályba lépett és jelenleg is érvényben lévő módosítása, amely az ásványvíz-palackozók számára diszkriminatív előírásokat tartalmaz. A szabályozás lényege, hogy az italpalackozóknak jóval magasabb termékdíjat kell fizetni, mint a többi élelmiszer-előállítónak, akik ugyanazt a csomagolóanyagot használják. A magyar gyógyvizek Európai Unión belüli forgalmazása akadályokba ütközik, mivel nincs hatályban olyan uniós jogszabály, amely a hazai gyakorlathoz hasonlóan pontosan szabályozná a klinikailag bizonyított gyógyhatással bíró gyógyvizek elismerésének, forgalmazásának a szabályait. Ennek a joghézagnak a feloldása alapvető fontosságú a gyógyvizek nemzetközi piacra vitele érdekében.

Ásványvíz- és gyógyvízpalackozás támogatásának várható eredményei

- ▶ Az ásványvíz növekvő fogyasztásával a lakosság egészségesebb lesz, ez elősegíti a nagyobb teljesítőképességgel rendelkező társadalom kialakulását és a gazdaság fejlődését;
- ▶ Az ásványvizek piacra lépésének támogatásával a hazai ásvány- és gyógyvizek hazai és nemzetközi elismertségre tesznek szert.

Ennek eredményeképpen a magyar ásványvíz Európa-szerte, vagy például a Közép-Keleten is öregbítené hazánk hírnevét és kedvezően befolyásolná az országképet.

1.2.4. EGÉSZSÉGIPARI INNOVÁCIÓ ALPROGRAM

Gyógyszeripar

Helyzetkép

A gyógyszeripar rendkívül dinamikusan fejlődő iparág: a gyógyszeripari termékek piaca az elmúlt években folyamatosan évi 10% körüli bővülést mutatott világszerte. A gyógyszeripari cégek mindegyikére jellemző a különlegesen magas K+F+I ráfordítás, mivel csak így tudnak versenyképesek maradni a rendkívül kompetitív piacon.

A magyarországi gyógyszeripar több mint százéves hagyománnyal rendelkezik, és napjainkban is meghatározó iparágat jelent. A gyógyszeripar – évi 690 Mrd Ft-os összbevétele mellett – az átlagosnál nagyobb termelékenységű szakágazata az iparnak. Az iparág erősen exportorientált, termelésének kétharmadát külföldön

értékesíti: 2008-ban – mérlegadatokat alapján – megközelítőleg 75%-ot, 529 Mrd Ft-ot tett ki az exportból származó árbevétel.

A nemzetközi viszonyoknak megfelelően a hazai K+F ráfordítások is növekedtek, de még nem érik el az EU-s átlagot. Gyógyszeriparunk regionális szinten (Közép- és Kelet-Európa) versenyképesnek mondható, ugyanakkor a jelenlegi viszonyok fennmaradása a versenyelőnyünk csökkenéséhez, sőt elvesztéséhez vezethet.

A gyógyszeripar a magyar gazdaság egyik olyan iparága, mely a válság ellenére is talpon maradt és növelte a nemzetgazdasághoz való hozzáadott értékét, mivel jellegéből adódóan nincs – a többi iparághoz hasonló mértékben – kitéve a gazdasági válságnak. Mindezen értékek megteremtésében elsősorban az exportpiacokon elért kedvező eredmények játszottak szerepet, mivel a hazai piacon olyan kedvezőtlen jogszabályi környezetben kell működniük, ami példa nélküli a nemzetközi gyakorlatban.

A gyógyszeripar fejlesztésének céljai

- ▶ A gyógyszeripar stabilitásának, gazdasági húzóágazat szerepének fenntartása a jogszabályi környezet átgondolt, az ipar képviselőivel egyeztetett átalakításával;
- ▶ A gyógyszergyártást érdekeltté kell tenni, hogy – erősítve az együttműködést az egészségturizmus szereplőivel – a mozgásszervi gyógyszerek, eljárások kutatás-fejlesztésére, illetve gyártására nagyobb kapacitásokat hozzon létre;
- ▶ A hazai gyógyszeripari szereplők gyártási profilja bővüljön a „consumer health” (tapaszok, krémek, gyógykozmetikumok) vonalon;
- ▶ A gyógyszeripari pálya vonzerejét növelni szükséges a pályaválasztók körében a leendő munkaadók bevonásával.

Lényeges, hogy a hazai gyógyszeripar – a gyógyfürdőkkel és a kozmetikumok gyártóival együttműködve – egyre több vénymentes és gyógyszernek nem minősülő készítményt állítson elő, mert a tisztán piaci alapú értékesítés – részben – mentesíti magát a kedvezőtlen állami szabályozás és finanszírozás hatásaitól, másfelől eredményesen tud bekapcsolódni a hazai egészségiparba.

A gyógyszerek fejlesztése, és a gyógy- és termálfürdő kezelésekkel való kombinált felhasználása több szempontból egyedibbé teheti a hazai gyógyturizmust, az együttműködés orvosi tudást, szellemi háttérrel ad, emellett egy-egy jelentős betegségre való specializálódás révén pozicionálhatók a gyógyfürdők, gyógyszállodák.

A gyógyszeripar fejlesztésének eszközei

- ▶ Kutatás-fejlesztés ösztönzése, támogatása;
- ▶ A hazai gyógyszeripari alapkutatás helyszínéül szolgáló egyetemi és akadémiai kutatóhelyek műszaki és technológiai felszereltségének javítása;
- ▶ A külföldön gyógyszeripari K+F+I-ben, illetve gyártásban dolgozó magyar és külföldi szakemberek Magyarországra vonzása, a külföldi szakképzett munkaerő igénybevétele, a kutatói mobilitás ösztönzése, és a kutatók elvándorlási folyamatának lassítása, megállítása;
- ▶ Magyarországon akkreditált klinikai vizsgálóhelyek létrehozása a klinikai vizsgálatok teljes vertikumát (Fázis I., II., III.) felölelve;
- ▶ A klinikai kutatási hálózat infrastrukturális és humánerőforrás fejlesztéseinek (IT, local study nurse, validált laboratóriumok, stb.) támogatása;
- ▶ Finanszírozás
 - A K+F+I-hez, valamint a gyártói kapacitásokhoz szükséges fejlesztési források biztosítása;
 - Innovatív gyártók kutatás-fejlesztési tevékenységének támogatása;
 - Az OEP-támogatási rendszer transzparenssé tétele.
- ▶ Szabályozás
 - Az ágazat-specifikus szabályozási környezet, valamint a gyógyszeripart sújtó terhek versenyképességi szempontú felülvizsgálata, a magyar szabályozási rendszer iparpolitikai és versenyképességi szempontú átvilágításával, és a nemzetgazdaságra gyakorolt hatások értékelésével;
 - A hazai és exportpiaci versenyképességet javító árszabályozási rendszer kialakítása.

A gyógyszeripar fejlesztésének várható eredményei

- ▶ A kormányzat szerepvállalásának szempontjából a kutatás-fejlesztés támogatásával, a kutatóhelyek korszerűsítésével és bővítésével, a kutatásban résztvevők számának és képzettségének emelésével a kormányzat elősegítheti a hazai kutatók nemzetközi versenyképességének javítását;
- ▶ Az ágazatban rejlő képességeket helyesen kiaknázva az Európai Unió olyan vezető országaihoz is felzárkózhatnánk, mint Németország vagy Anglia;
- ▶ Az ágazat fejlesztésének eredményeként a gyógyszeripar humánerőforrás ellátottsága az összes ipari alkalmazott 4%-ára, az ipari termelés 4–5%-ára, az ipari export 4–5%-ára növekedhet, az ipari beruházásoknak pedig 8%-át adhatja.

Orvosi műszergyártás

Helyzetkép

Az orvosi műszergyártás – orvosi technológiai, orvosi technikai, medtech szektor – nemzetközileg több pénzügyi válságot viszonylag könnyen átvészelt. Az USA és Európa összesített statisztikái szerint 2007-hez képest 11%-kal nőtt a szektor teljes árbevétele. A szakágazat hazánkban is igen komoly gyártási hagyományokkal és kiemelt innovációs szereppel rendelkezik. A korábbi nagyvállalatok (Medicor, MOM) megszűntek vagy átalakultak, helyüket számos kis- és középvállalkozás vette át igen széles termékkála előállítására. Az értékesítést és szolgáltató funkciókat (bérbeadás, szervizelés) is figyelembe véve, megközelítően 1000 cég mintegy 8000 alkalmazottal működik az országban. Az iparágra jellemző hozzáadott érték jelentősen meghaladja az átlagot, a szellemi munka és szaktudás értéke a termékek vételárának döntő részét képezi.

Magyarországon a medtech szektorban elsősorban a gyártással, fejlesztéssel foglalkozó és igen tőkehiányos kkv-szektor finanszírozási helyzetét kell erősíteni, hiszen az innováció jelenti a kiutat a válságból ezen a területen is.

Az orvosi műszergyártás céljai

Az egészségügyi ellátórendszer szakmai beszállítójaként

- ▶ a gyógy- és hévizek összetételére, orvosilag igazolható hatásmechanizmusára vonatkozó adatbázis alapján a gyógyvízhez köthető, lefolytatható kúránál/kezeléseknél alkalmazható orvosi műszerek körének meghatározása;
- ▶ Az orvosi műszertechnológia és rehabilitációs kezelések kapacitásának megerősítése, mivel a rehabilitációs kezelések gyakran nem kizárólag gyógyszerek alkalmazását igénylik;
- ▶ A magyarországi viszonyok miatt kiemelt jelentősége van a megváltozott munkaképesség objektív megállapítását elősegítő berendezések, valamint a munkaképesség helyreállítása érdekében terápiás eszközök fejlesztésének;
- ▶ A gyógyturizmussal összekapcsolható, az életmód-iparban (egészség fejlesztése, karbantartása) és az otthoni gyógyászatban alkalmazható (az előregedő népesség házi ápolását, ellátását, önvizsgálatát, a betegség elviselését elősegítő) készülékek gyártása. A termékvásárlás egészségpénztári támogatásával a keresőképes népesség jelentősen hozzájárulhat az idősebb generáció ellátásához és a kereslet növekedéséhez;
- ▶ Az egészségügyi szolgáltató intézmények műszerbeszerzései során a technológiailag magas szintű, a fejlesztésben érdekelt szempontok alkalmazása szükséges. A közbeszerzésekben az – itthoni munkahelyet bővítő – ipar által

gyártott orvosi berendezések befogadását ösztönző EU-konform megoldások kidolgozása szükséges;

- ▶ Finanszírozási lehetőségek növelése (kkv-k forgóeszközhitelhez jutásának és exporthitel biztosítási lehetőségeinek elősegítése);
- ▶ A magyar intézményrendszer megerősítése (egészségügyi mérnökök rangjának helyreállítása, nemzeti akkreditált laboratórium).

Az orvosi műszergyártás támogatási eszközei

- ▶ Fejlesztő – gyártó – értékesítő klaszterek, konzorciumok létrehozása (a teljes innovációs értéklánc lefedésére, az ötletkatalizálástól a piaci bevezetésig), partnerségi kapcsolatok kialakítása (pl. egyetemekkel, kutatóintézetekkel), kereslet-oldali kutatási-fejlesztési tevékenység támogatása (orvosok interaktív javaslatainak bevonásával), közös szolgáltató terek („inkubátor” szolgáltatások) elősegítése;
- ▶ Hordozható (mobil) készülékek gyártásának szélesítése – gyorsdiagnosztikai vizsgálatok bővítése érdekében;
- ▶ Monitorozás, bemutató mintadarabok folyamatba állítása, szakmai bemutatók, műszerek technikai megfelelőségének és hatékonyságának visszamérése, legjobb gyakorlatok átadása, minőségellenőrzési rendszer kiépítése, auditok;
- ▶ A pályáztatásnál a kkv-k belépésének elősegítése érdekében szükséges a támogatás intenzitásának növelése, figyelembe véve, hogy az orvosi műszerek engedélyezési eljárásai hosszú időt vesznek igénybe és nagy a költségvonzatuk;
- ▶ A külföldi és hazai piacokon történő bevezetésnek, és a termékek külföldi regisztrálásának támogatása, bevezetési tőkepotenciál biztosítása, bevonás EU- és magyar segélyprogramokba;
- ▶ A termáliparhoz kapcsolódó orvosi műszerállomány felmérése, kataszter összeállítása annak érdekében, hogy a használaton kívüli, elfekvő eszközök működtetésre kerüljenek, illetve a szükségletek/kereslet felmérése alapján folytatódjon az innovációs munka;
- ▶ A hazai orvosi berendezések elfogadottságára való nevelés, a hazai befogadó környezet „magyarbaráttá” tétele, és ennek érdekében a magyar média véleményformáló szerepének növelése.

Az orvosi műszergyártás fejlesztésének várható eredményei

- ▶ A szektor bővítése elsősorban az innovatív kkv-szektor közvetlen fejlesztését jelentheti, legalább 3000 új munkahely megteremtésével. Ezen kívül számolhatunk a piac kiszélesedése miatt a felhasználó/kezelést végző szakemberek, és az azokat kiképező oktatói gárda létszámának bővülésével is;

- ▶ A magyar humán erőforrás, az eszközök mellé biztosított ápolási háttér a medtech iparban nemzetközileg is versenyképes, így a hazai húzóágazatok között feltétlenül számolni kell vele;
- ▶ A kis haszonnal járó bér munka (külföldre beszállítás) helyett a bér gyártás során már kialakult gyártókapacitás lehetőségeit a hazai találmányok hazai szériagyártására célszerű felhasználni, aminek révén megsokszorozódó profit maradhat hazánkban, s ebből ismételt innovációt lehet megvalósítani;
- ▶ A beszerzés szabályozásának racionalizálásával az intézmények a magas hozzáadott értékű, technológia-intenzív és növekvő arányban hazai innovációs folyamat eredményeként kifejlesztett műszerek beszerzéseit részesítik előnyben.

Biotechnológia, nanotechnológia

Helyzetkép

Az utóbbi évtizedek – főként akadémiai körökben folyó – bio- és nanotechnológiai kutatásainak eredményei napjainkban kezdenek kikerülni az egyetemek kapuin kívülre. A nanotechnológia számos meglévő problémára ajánl megoldási lehetőséget a kisebb, könnyebb, gyorsabb és jobb teljesítményű anyagok, összetevők és rendszerek révén. Az ember és számos élőlény örökítő anyagában, a DNS-ben tárolt genetikai információ megfejtésével kezdetét vette a genomika korszaka, amely új fejlődési spirált indított el a bio- és nanotechnológiában. Új alapokra helyezi a betegségdiagnosztikát, lehetővé teszi a nagy precizitású, egyénre szóló terápiát, egészségjavító élelmiszerek előállítását, a környezet kémiai szennyezésének mérséklését, illetve a megújuló energiaforrások feltárását.

Az említett felhasználások tökéletesítésében, illetve bővítésében nagy szerepe van az egyetemi központokkal szorosan együttműködő, ugyanakkor elsősorban alkalmazásorientált kutatással foglalkozó kkv-knak. Ezen ágazathoz tartozik azon vállalatok összessége, amelyek modern, bio- és nanotechnológiai eljárásokat alkalmaznak termékek vagy szolgáltatások kifejlesztésére az egészségügyben (ún. piros biotech), az agrár- és élelmiszeriparban (ún. zöld biotech), valamint az ipari felhasználásban (ún. fehér biotech). Az iparágat túlnyomórészt magánkézben levő kkv-k dominálják, melyek földrajzi elhelyezkedésük szerint jellemzően a nagyobb egyetemi városok köré csoportosulnak. Az utóbbi években a biotech szektor jellemzően kétszámjegyű növekedést produkált, 2008-ban a szektor K+F költsége az árbevétel 40%-a volt.

A feltörekvő országokban (pl. India, Kína) a bio- és nanotechnológia még nem került a tömeges, magas szintű alkalmazás azon fázisába, amely hazai fejlesztését a multinacionális cégek szempontjából az elviselhetetlenül drága kategóriába helyezné.

Magyarországon a szűken értelmezett biotech ágazat 1000, tág értelmezésben 4000 főt foglalkoztat. Árbevétele 2004 és 2008 között éves szinten átlagosan 45%-os növekedést ért el. A magyar adottságok alkalmasak arra, hogy a jövőben a biotechnológiai ipar legyen az egyik tudásintenzív, innovációra fokozottan koncentráló húzóágazat. Jelenleg Magyarországon a vezető biotechnológiai cégek döntően exportpiacokat céloznak meg.

Kapcsolódás az egészségiparhoz

Magyarország gazdasági fejlődése során elérte azt a szintet, ahol többé már nem vonzó célpontja az alacsony költségeket kereső multinacionális feldolgozóiparnak. Ezen folyamat ellensúlyozása a tudásalapú iparágak fejlesztésével lehetséges és stratégiaileg kívánatos, mint azt számos példa is mutatja. A hazai bio- és nanotechnológia fejlesztésével viszonylag kis tőkebefektetéssel olyan jelentős eredményeket lehet felmutatni, amelyek bel- és külföldön egyaránt jól kommunikálhatóak, és amelyek regionális kutatás-fejlesztési központtá tehetik az országot, ugyanakkor tudásalapú iparágainak teljesítménye rangot és súlyt biztosít Magyarországnak az EU-n belül és a világban is.

A bio- és nanotechnológia fejlesztési céljai

A biotechnológiai fejlesztések célja, hogy hazánk váljon a 2004-ben EU-hoz csatlakozó országok vezető államává a biotechnológia területén, ezzel bejutva Európa 10 legjelentősebb biotech országába közé.

A bio- és nanotechnológia fejlesztésének eszközei

- ▶ A rendelkezésre álló, hasznosítható tudás szintje és a hasznosítás lehetőségei közötti szakadék csökkentése, hogy a középfokú (diákolimpiák), és a felsőfokú oktatás, a doktorképzés, és a hazai tehetséggondozási rendszer igen magas színvonalon képzett fiatal szakembereinek tapasztalata, az őket kinevelő tudományos iskolák iparilag is hasznosítható ötletei teret találjanak hazánkban;
- ▶ A hazai bio- és nanotechnológiai ipar cégei az elmúlt években sokrétű kapcsolatrendszerrel fejlesztettek ki mind a hazai, mind a nemzetközi innovációs centrumokkal. E rendszer „áteresztő-kapacitása” azonban szűk. Mivel az iparág a világon mindenütt magas kockázatúnak, de rendkívül magas jövedelemmel kecsegtetőnek számít, így elsősorban a kockázati tőke finanszírozás a kritikus pont, amely – jelenlegi volumenében – nem elégséges az iparág folyamatos bővüléséhez hazánkban.

A bio- és nanotechnológia fejlesztésének támogatási elemei

- ▶ A fejlett biotech K+F+I és gyártási kultúra Magyarországon való meghonosítása a külföldön élő tehetséges magyar és külföldi származású biotech vállalkozók és menedzserek Magyarországra vonzásával, a külföldön dolgozó magyar biotechnológiai vállalkozók/üzletemberek "hazatelepítésével" hatékonyan segíthető. Ennek érdekében azokat a „hazatelepülőket”, akik projektjeiket, pályázataikat, munkatársaikat is hazahozzák, támogatni kell. Külföldön élő magyar származású biotech üzletembereket tömörítő web-adatbázis, közösségi portál létrehozása szükséges a hazai biotech vállalkozókkal való együttműködés/mentori kapcsolatok elősegítése céljából;
- ▶ Inkubátorházak felállítása szükséges olyan városokban, ahol jelentős hagyományai vannak a bio- és nanotechnológiának (pl.: Budapest, Szeged). Az infrastruktúra-fejlesztés mellett pénzügyi- és menedzsment-támogatás biztosítása azoknak a kis- és középvállalkozásoknak, amelyek nagy lehetőségekkel bírnak, de még nem elég vonzóak a kockázati tőke számára, mivel technológiai és menedzsment szempontból túl korai stádiumban vannak;
- ▶ Kívánatos a nagy egyetemeken működő technológiai transzfer irodák (TTI-k) és K+F+I hatékonyabb hasznosítása a biotech ipar megerősödésében egy stabil támogatási rendszer kialakításával;
- ▶ A K+F+I-ben és üzleti menedzselésben egyaránt járatos hazai biotech vállalkozói réteg kialakulásának támogatása indokolt. A biotechnológiai ágazat speciális jellege és a hazai kockázati tőke tapasztalatok hiánya miatt indokolt külföldi és belföldi sikeres üzletfejlesztési és vállalkozói szakértők bevonása a biotech cégek értékelésébe, és a befektetések megvalósításába;
- ▶ A magyar biotech szektor finanszírozásának folyamatos biztosítása a kedvező befektetői környezet (kockázati tőke), valamint a finanszírozás elérhetőbbé tételével: az elő-magvető finanszírozást biztosító támogatással, a K+F+I és hasznosítási forrásokkal a növekedésorientált biotech kkv-k számára. A megszerzett kockázati tőkét kiegészítő kockázati tőkebefektetési forrással (egy biotech vagy high-tech alap létrehozása) a magyar bio- és nanotech cégek kockázati tőkeszerző képességének növelése;
- ▶ A gyógyszergyári és akadémiai közös ösztöndíjak növelhetik a nemzetközi technológiatranszfer lehetőségét is;
- ▶ A hazai biotech szektor globális és marketing aktivitásának növelése. A globális PR- és marketing-akciókkal a kockázati tőkebefektetők számára meg kell növelni a hazai biotech szektor vonzerejét;
- ▶ A biotechnológia mellett nagy hangsúlyt kell fektetni a nanomedicinára és a nano-biotechnológiára, hiszen ezeknek az iparágaknak nincs nagy

nyersanyagigénye, viszont a magas szintű hazai szakértelem lehetővé teszi ezen ágazatok sikerre vitelét;

- ▶ A nanotechnológia iránti lakossági és befektetői bizalom alapvető fontosságú annak hosszú távú fejlődéséhez és eredményes alkalmazásához;
- ▶ A bio- és nanotech cégek általában 5–7 évig veszteségesek, így a társasági adó kedvezmény ebben az esetben nem ösztönző hatású, a K+F+I bérterhek viszont szelektíven csökkenthetők.

A bio- és nanotechnológia fejlesztésének várható eredményei

A bio- és nanotechnológiai szektor egységre jutó fejlesztése exponenciális szektorarányos GDP-növekedést eredményezhet, legalább 4–5000 új, zömében tudásintenzív és magas versenyképességet biztosító munkahely teremtésével.

Balneológia

A gyógyvízre épült gyógykezelések gyógyhatásait igazolni kell. Az igazoláshoz kutatás, és a kutatási eredmények publikálása szükséges. Megalapozott orvosi kutatások ismertetésével lesz csak hiteles a turisztikai szakma által képviselt gyógyturizmus. Csak közös fellépés eredményezhet hatékonyabb promóciós tevékenységet az orvosok és a betegek felé mind hazai, mind külföldi viszonylatban

Helyzetkép

Nemzetközi összefüggésben hazánk az első 5 termálvízben leggazdagabb ország-csoportba tartozik. A szektornak közvetlen ráhatása van a gyógyvízkincsből származó termékfejlesztésre, az exportképes innovatív kkv-k megerősödésére, új és meglévő termékek fejlesztésére az export növeléséhez, valamint a külföldi betegek – elsősorban nem közfinanszírozott – biztosítók általi szolgáltatás-vásárlásainak legalább 30%-os növekedésére.

Jóllehet a balneológia fejlődésének szervezeti és jogi feltételei alapvetően megvannak, a hazai orvosi hidrológiai kezelések régi hiányossága, hogy a gyógyvizeink hatása nem „evidence-based” módon bizonyított.

Több balneológiai kutatással foglalkozó szervezet működik Magyarországon, ám anyagi és humán erőforrásaik szűkössége miatt nem készült a gyógyvizekre vonatkozóan orvosi hatásvizsgálat. A nemzetközileg elismert tudású magánszemélyek által alapított Nemzetközi Balneológiai Kutatóközpont megalakulásával új szervező erő jelent meg a hazai szakmai-tudományos erőterben. A szervezet a nemzetközi tudós-társadalommal is szoros kapcsolatot alakít ki. Kiemelt célként kezelik a termálvíz orvosi hatásainak „evidence based medicine” alapokra helyezett

vizsgálatát, hazai és nemzetközi kutatásokat kívánnak kezdeményezni, szervezni finanszírozás biztosításával, az eredmények publikálásával és a mindennapi orvosi gyakorlatba való bevezetéssel. Emellett oktatási tevékenységet is terveznek magyar és idegen nyelven.

Kapcsolódás az egészségiparhoz

A balneológia a termálvízen alapuló gyógyturizmus fejlődésének egyik kiemelten fontos területe. Annak érdekében, hogy a nagy hagyományokkal rendelkező magyar balneológiai szaktudás a hazai és nemzetközi orvostudomány által is széleskörűen elismertté váljon, szükség van a tudományterület fejlődésére, a hazai gyógyvizek nemzetközileg is elismert módszertan szerinti orvosi hatásainak vizsgálatára.

A balneológia fejlesztésének céljai

- ▶ Legalább a nemzetközi jelentőségű fürdőikben felhasznált gyógyvíz orvosi hatásainak „evidence based medicine” szemléletű vizsgálata;
- ▶ A magyar balneológiai szaktudás nemzetközi elismertetése, és a turisztikai marketingben való kommunikálása.

A balneológia fejlesztésének eszközei

- ▶ A balneológia és balneoterápiás kezelések bevonása a bizonyítékokon alapuló orvoslás körébe. A nemzetközi követelményeknek megfelelő méretű és menetű klinikai vizsgálatok lefolytatásának támogatása, a kutatások eredményeinek színvonalas, nemzetközi peer-reviewed folyóiratokban való publikálása;
- ▶ A magánszektor nagyobb szerepvállalása a kutatások finanszírozásában;
- ▶ A balneológiai szolgáltatások marketingje és a szolgáltatásokat kínáló intézmények márka-menedzsmentjének támogatása;
- ▶ A gyógyvizek minősítésére vonatkozó jogszabály felülvizsgálata annak érdekében, hogy az orvosi hatásvizsgálatra is kiterjedjen;
- ▶ Magyar és idegen nyelvű, korszerű balneológiai képzési programok kidolgozása, működtetése;
- ▶ Európai egészségbiztosítókkal való szoros együttműködés;
- ▶ A balneológia hosszabb távú, stratégiai fejlesztését segítő balneológiai technológiai platform létrehozása szükséges, amely az összes érdekelt szervezet (kutató, gyógyító intézmények és egyéb szervezetek) összefogásával hosszú távú kutatási stratégiát, és ahhoz kapcsolódó rövid- közép- és hosszú távú megvalósíthatósági terveket dolgoz ki, illetve megvalósítja azokat.

A balneológia fejlesztésének várható eredményei

- ▶ A balneológiai kezelésekre vonatkozó szakmai érveken alapuló, orvosokat célzó nemzeti turisztikai marketing-akciók megvalósulása;
- ▶ Balneológiai kutatások hazai és nemzetközi szaklapokban történő publikálása;
- ▶ Növekvő számú készpénzes balneológiai kezelés a gyógyfürdő intézményekben;
- ▶ Külföldi magánbiztosítókkal balneológiai kezelésekre kötött szerződések számának emelkedése.

1.2.5. TERMÁL-EGÉSZSÉGIPAR HÁTTÉRÁGAZATAI ALPROGRAM

Az egészségiparhoz kapcsolódó oktatás

Az oktatás és képzés minden iparág hosszú távú támogató programja – befektetés a jövőbe –, így az a termál-egészségipar szerves részeként tekintendő. Míg a marketing mint eszközrendszer a külső környezet felé történő fordulás fontos prezentációs és visszacsatolást támogató eszköze, addig az oktatás a rendszer külső és belső folyamatait, és a kapcsolatokat tartja karban.

Helyzetkép

Az egészségturisztikai munkaerőpiac helyzetének felmérése alapján a turizmus-képzést folytató felsőoktatási intézményekben (gazdaság-tudományok képzési terület) folyó egészségturisztikai oktatás helyzete mennyiségi és minőségi szempontok alapján is megfelelőnek mondható. Országosan nappali tagozaton jelenleg mintegy 220–250 hallgató tanul egészségturisztikai szakirányon, emellett orvos- és egészség-tudomány, valamint sporttudomány – rekreáció-szervezés és egészségfejlesztés – területeken is folyik a képzés.

Az egészségügyi felsőoktatás rendelkezik olyan lehetőséggel, amelynek kiaknázása nemhogy a meglévő kapacitások leépítését, hanem ellenkezőleg, azok bővítését igényli. A lehetőséget egyrészt a hazai népesség korösszetételének változása, az orvosi diplomás egészségügyi dolgozók iránti hazai és külföldi kereslet, másrészt a külföldi hallgatók képzése, azaz a felhalmozott tudás, hírnév kedvező ár-érték arányú értékesítése testesíti meg. A külföldi hallgatók képzése a jelenlegi 6200 fős létszám mellett 12 Mrd Ft tandíjbevételt és a hallgatók részéről hozzávetőlegesen további 12 Mrd Ft hazai költséget eredményez évente. Minden öt külföldi hallgató fenntart egy magyarországi munkahelyet.

Hiányosságként értékelhető, hogy az egyetemi oktatáson belül nincs önálló balneológus képzés. A orvosok számára kötelezően választható „Rehabilitáció és fizioterápia” szemeszter van az egyetemeken, és ezen belül oktatnak balneológiát.

A hazai orvosi egyetemeken tehát meg kell erősíteni a fizioterápia és a balneológia oktatását. Ez nemcsak a hazai szakemberképzés miatt fontos, hanem orvosi egyetemeinknek (ahol a hallgatók 40–45%-a külföldi) olyan különlegességet is adhatna, ami ezen szakmák nemzetközi elfogadtatásában is segítene.

Műszaki területen is jelentős hiányosságok tapasztalhatók, mert sem a fürdők, illetve gyógy- és wellness szállodák tervezését, sem a fürdő- és szállodai fürdőrésztleg üzemeltetését nem oktatják hazánkban.

Az egészségturizmusban részt vevő hazai szolgáltatók portfólióképzését, termékkínálatának specifikációját sokszor jelentősen nehezíti az a tény, hogy az értékesíthető szolgáltatások biztosítási jogviszonytól függő árának kalkulációját – a megfelelő hazai, nemzetközi és uniós biztosítási jogi ismeretek hiányában – a szolgáltatók, gazdasági vezetők nem tudják elvégezni. Az ezzel összefüggő biztosítási jogi ismeretek oktatása éppen ezért alapvető elvárás.

A biotech szektorban a megfelelő humán erőforrás hiánya és az orvosi biotechnológia irányú, gyakorlatorientált képzési forma európai szintű probléma. Ezért szükség van a hazai biotechnológiai képzés megerősítésére az ágazat szakember-utánpótlásának biztosítása érdekében.

A kutatási tevékenység és eredmények szabadalmi védelme, ipari hasznosítása, gyártásba vitele révén az oktatás tartósan biztosíthatja a magas hozzáadott értékű szektorok hazai pozícióinak erősítését és a hazai szereplők piaci előnyét.

Az egészségiparhoz kapcsolódó oktatás fejlesztésének céljai

- ▶ Az egészségiparhoz tartozó szektorokban a humán erőforrás versenyképességének javítása;
- ▶ Az egészségügyi felsőoktatásból származó bevételek növelése.

Az egészségiparhoz kapcsolódó oktatás fejlesztésének eszközei

- ▶ Az egészségturisztikai létesítmények korszerű ismeretekkel rendelkező szakembereinek (tovább)képzése;
- ▶ A költségtérítéses hallgatói létszám növelése az egészségügyi felsőoktatásban;
- ▶ A termál-egészségipari szektorok humán erőforrás utánpótlásával, (tovább)képzésével kapcsolatos szűk keresztmetszetek megszüntetése (oktatási tananyagok korszerűsítése, a hiányzó képzési programok kidolgozása, elindítása);

- ▶ A képzési programok korszerűsítése érdekében indítandó programok:
 - Fürdővezető-, műszaki fürdőüzemeltető-képzés;
 - Építésmérnök-képzésben a fürdők, gyógy- és wellness szállodák, kórházak, járóbeteg-szakrendelők tervezése, illetve olyan szakmai továbbképzés, ahol a szakterület speciális rendszereit, funkcionális elrendezési igényeit, valamint az ezeket kiszolgáló speciális háttér – gépészeti rendszerek és elektromos berendezések – kialakításának ideális lehetőségeit oktatnák. Így kialakulna egy, a területet speciálisan ismerő és a szakmaiságot kiemelten használó tervező szakembergárda;
 - Orvosi területen: fizioterápia és balneológiai szakirányú egyetemi és szakorvosi képzés;
 - Jogi területen: biztosítási szakjogász képzés.
- ▶ Az egészségipari szakágazatok területén általános problémát jelent, hogy a meglévő graduális és posztgraduális képzések fogalmi és tartalmi elemei jelenleg nem kompatibilisek egymással (pl. az orvosi, a közgazdasági, a turisztikai, az energetikai, a műszaki szaknyelv egy-egy adott kifejezésen nem mindig ugyanazt a fogalmat érti), illetve szükség van az alapfokú oktatástól kezdődően a természettudományos képzés megerősítésére. Az egyes szektorokhoz tartozó célzott képzési igények:
 - Geotermikus energia hasznosítása: gépészmérnök-képzés;
 - Szépségipar: a kozmetikai termékek kutatás-fejlesztéséhez igazodó specializált képzések;
 - Kozmetikus-rekreációs életmód tanácsadó, felsőfokú képzés;
 - Kozmetikus alapképzésre épülő specializált (felsőfokú) képzés: dietetikai, balneológiai, gyógynövény, ill. drog ismerettel, biokozmetikával, valamint a szolgáltatók turistabarát szemléletformálása és nyelvi képzése;
 - A gyógyszeripar fejlődése érdekében: a K+F+I és gyártási tevékenységek munkaerő-utánpótlásának biztosításához több farmakológusra, vegyészre, vegyészmérnökre, molekuláris biológusra, toxikológusra, gyógyszerészre, kutatóorvosra, gyógyszertervezésre, vegyipari szakmunkásra van szükség;
- ▶ Orvosi műszergyártáshoz kapcsolódóan a technológia-intenzív orvosi műszereket kezelő személyzet, szakemberek megfelelő képzése, folyamatos továbbképzése (alap-, közép-, felsőfokú és PhD szinten is), minőségellenőrzési rendszer kiépítése, valamint rendszeres audit által a rendeltetésszerű használat figyelemmel kísérése;
- ▶ A K+F+I-hez igazodó specializált képzések;
- ▶ Biotechnológia, nanotechnológia: A K+F+I-ben és üzleti menedzselésben egyaránt járatos hazai biotech vállalkozói réteg kialakulásának elősegítése, illetve olyan szakemberek képzése, akik természettudományos ismeretek

mellett menedzsment ismeretekkel is rendelkeznek, ez képessé teszi őket biotech cég(ek) megalakítására, vezetésére, fejlesztésére;

- ▶ Az orvosi biotechnológia mesterképzési szakok támogatása, és a doktori képzés célzott fejlesztése (pl. a gyógyszeripar vagy a biotechnológia területén). Ehhez elsődleges fontosságú a magas színvonalú laboratóriumi gyakorlatok lehetőségének megteremtése (megfelelő műszerezettség, laboratóriumi helyiség stb.), színvonalas oktatási segédanyagok (e-learning tananyagok, jegyzetek, tankönyvek stb.) kidolgozása, valamint oktatói státuszok kialakítása;
- ▶ Az egészségügyi felsőoktatásban a külföldi hallgatói létszám növelése érdekében szükséges
 - a humán erőforrás fejlesztése (oktatói kapacitás és versenyképesség);
 - A tárgyi infrastruktúra fejlesztése (oktatási, kollégiumi, szabadidő-sport infrastruktúra kapacitásának bővítése/minőségjavítása);
 - A nemzetközi marketing tevékenység fejlesztése.

Az egészségiparhoz kapcsolódó oktatás fejlesztésének eredményei

- ▶ Az egészségipar jövőjét a szakember-utánpótlás nevelésének színvonala határozza meg;
- ▶ A hazai biotech szektor humán erőforrás utánpótlása mellett az EU-n belüli biotechnológus szakemberhiányt is csökkenteni lehetne. A biotechnológus mesterképzés is bevételi forrást teremtő tényező lehet a tandíjat fizető külföldi hallgatók bevonásával;
- ▶ Az egészségügyi felsőoktatásból származó bevételek további növekedése.

Specializált építőipar

Helyzetkép

Hazánkban a termál-egészségipar részeként elő kell segíteni egy specializált építőipar kialakulását, melynek fő profilja fürdők és szállodák (esetleg kórházak, geotermikus erőművek) építése. Ehhez speciális szakismeret (pl. uszodatechnika, gyógyszállók, rehabilitációs központok nemzetközi kritériumrendszerei, minősítési rendszerei) és tapasztalat szükséges, ami ma még gyakran hiányzik. Egy fürdő, egy gyógyászati központ, egy gyógyszálló, vagy akár egy kórház megtervezése és megépítése jóval összetettebb feladat, mint egy lakó- vagy irodaházé.

A fürdőtechnológiát kiszolgáló rendszerek nyugat-európai színvonalra fejlődtek. A medencék kialakítása és a mögötte rejlő gépészet, az élményelemek és egyéb

kiszolgáló rendszerek választékrendszere kielégítő. További fejlődési lehetőségek az épületek funkcionális kialakításában és az építészeti arculatteremtésben vannak. Nemcsak a medencék élményelemeinek változatossága lett szinte kimeríthetetlen, hanem az egyéb rekreációs szolgáltatások is (pl.: szaunavilág elemek, masszázások, tangutor kádák kezelése, fény- és aromaterápiák). Ezek külön-külön szakágként jelentkező területek a tervezés folyamatában, de nincs átfogó szakértőjük – mint például az egészségügyben kialakult orvos-technológusok –, hanem főleg a gyártók és szakkivitelező cégek tanácsaira kell a generáltervezőknek támaszkodniuk.

A specializált építőipar céljai

- ▶ Néhány speciális szakismerettel és komoly tapasztalattal rendelkező mérnöki iroda és építőipari vállalat áttörést jelent a teljes közép-európai piac számára is. Az egységes európai piacból adódó előnyöket főként magyar cégeknek kell kihasználniuk;
- ▶ Védjegyrendszer kialakítása;
- ▶ Az igények az egyre változatosabb élményelemek felé mutatnak, ezért meg kell próbálni egyéb kulturális lehetőségeket bevonni a fürdők kínálatába. Az egyes fürdők olyan elrendezésben épülhetnének, hogy a vendégek a pihenéssel töltött időt koncerttermekben tartandó rendezvényekkel, a fürdőzés közben tartott koncertekkel színesíthetnék, illetve a fürdők alkalmasak lennének a konferenciaturizmus kiszolgálására is. A képzőművészet is nagyobb teret kaphatna az épületek kialakításában, amivel összetettebb és a városok életébe jobban integrált épületegyütteseket lehetne tervezni.

A specializált építőipar fejlesztésének eszközei

- ▶ Finanszírozás: speciális eszközök beszerzése (építőipari cégek), oktatási programok (mérnökök, kivitelezők speciális továbbképzése);
- ▶ Marketing: a specializálódott mérnöki irodák és építőipari cégek megfelelő felkészültséget és tapasztalatot szereztek, az országimázs részévé tehető a kompetenciájuk, külső piacokat is nyerhetnek.

A specializált építőipar fejlesztésének várható eredményei

- ▶ Egy tervezhető program, biztos piac esetén néhány építész stúdió, illetve néhány kivitelező cég kifejezetten a termálfürdők, gyógy- és wellness szállodák tervezésére, ill. építésére specializálódik, ami olyan tudáshoz, tapasztalathoz juttatná őket, hogy nemcsak hazánkban, de nemzetközi szinten is versenyelőnyt élveznének;

- ▶ Az épületeket tervező fiatal generáció köré néhány építész stúdiót magában foglaló csoport szervezhető, mely a fürdőzés háttéréül szolgáló épületeket és az épített környezetet tervezné, illetve a leendő tervezőket segítené a munkájukban, hogy a fürdőzés háttéréül szolgáló környezet széles körben, magas kulturális szinten biztosítson pihenést a vendégek számára;
- ▶ Az épületek architektúrájának finomítása érdekében az egészségügyben is ismert eljárás lehetne célszerű, amely szerint a kötelezően a tervtanácsba delegált építész kamarai küldött egy olyan csoport tagja is legyen egyben, aki a fürdőtervezésben is jártas és az előbb említett szempontok alapján is tud szakmai bírálatot adni;
- ▶ Új típusú, változatosabb élményelemeket nyújtó fürdőépületek üzemeltetésével a nyári szezonra jellemző fesztiválok idényét el lehetne nyújtani a teljes évre. A termálfürdőzéssel eltöltött pihentető napokat ki lehet egészíteni esti koncertek és filmtalálkozók bemutatóival, vagy kiállítás-megnyitók mellé plusz élményeket lehetne adni a fürdők szolgáltatásaival.

Klaszterek a termál-egészségiparban

Helyzetkép

A hálózati gazdaság vagy klaszterek fogalma az utóbbi évtizedben került előtérbe. A hálózatok és klaszterek létrejötte a globális verseny kihívásaira adott sikeres válasznak tekinthető. A klasztert speciális hálózatként értelmezik: vállalatok, intézmények, szakmai szervezetek szociális értékek és kollektív vízió mentén, együttműködésen és rivalizáláson alapuló nyílt szerveződése.

A vertikális vállalati hálózatban jellemzően egy nagyvállalati középpont köré szerveződnek beszállító kis- és középvállalatok. A hálózat előnyei megmutatkoznak a nemzetközi piacra történő kilépésben, a kedvezőbb finanszírozási lehetőségekben, az integrátor nagyvállalat fejlődést, kutatást-fejlesztést segítő tevékenységében.

A horizontális hálózat egyenrangú vállalatok szerveződése valamely meghatározott közös cél eléréséért. Az együttműködést általában egy, a vállalatokon kívüli egységként működő koordináló szervezet segíti, amelyet vagy a tagok hoznak létre, vagy valamely helyi vagy gazdaságpolitikai intézmény.

A klaszterek a helyi gazdaságfejlesztés fontos eszközei, és csak olyan ágazatban jöhetnek létre, ahol exportra (régión kívüli keresletre) termelnek.

Magyarországon még nem jellemző, hogy a vállalkozások és egyéb szervezetek hatékonyan működő hálózatokba, vagy klaszterekbe tömörüljenek, bár néhány jó, regionális kezdeményezés már elindult az egészségiparban és a turizmusban. Jellemzően a térségi termálvízkinccs hasznosítására jöttek létre a területi alapon szerveződő termálklaszterek.

Az egészségipari klaszterek fejlesztésének céljai

A magyarországi egészségipar fejlődését elősegítő klaszterek képződésének és a meglévő klaszterek támogatásának, az exportképes termékek egészségipari létrehozásának segítése elsősorban az állam aktív szerepvállalására épül.

- ▶ A térségi gyógy- és termálturizmus területén tevékenykedő vállalkozások, szervezetek hálózatának kialakítása a partnerek közötti koordináció, illetve az együttműködés hatékonyságának növelése érdekében;
- ▶ A klaszteren belüli egységes és közös marketing tevékenység folytatása, új egységes térségi arculat kialakítása;
- ▶ A humán erőforrások fejlesztése;
- ▶ Termál- és gyógy-turisztikai kutatások támogatása a régióban;
- ▶ Térségi vállalkozások innovációs tevékenységének erősítése;
- ▶ A komplex termál-egészségipar program egyes elemeinek stratégiai fejlesztését hálózatos, klaszter szerkezetben, a kapcsolódó területekkel együtt, rendszerszerűen kell megvalósítani;
- ▶ A klaszterek fogják át a kutatás-fejlesztés, a termelés, az értékesítés valamennyi fázisát, és integrálják valamennyi, a folyamatban részt vevő szereplőt (kutatóintézetek, termelők/szolgáltatók, önkormányzatok, szakmai és civil szervezetek);
- ▶ A hálózatok alulról építkezzenek, alapvető elv az önkéntesség, a felismert közös gazdasági érdeken alapuló együttműködés.

Az egészségipari klaszterek fejlesztésének eszközei

- ▶ Az eddigi legjobb tapasztalatok értékelése és népszerűsítése;
- ▶ A gazdaságösztönző intézményrendszer széles körű bevonása;
- ▶ Állami tulajdonú klaszter-organizációs szervezet létrehozása;
- ▶ Egy magyarországi „magvető” tőkealap létrehozása, mely kiemelten kezeli az egészségipari high-tech klaszterek finanszírozását;
- ▶ A már eddig megalakult klaszterek fokozott támogatása, újak létrejöttének elősegítése (pl. egyetemek, egyetemi cégek szorosabb integrálása), az ipar – képzés – kutatás háromszög rendszerének kialakítása;
- ▶ Szakmai szerveződésű klaszterek:
 - gyógy-szolgáltatói klaszter (gyógyászati kutatók, gyógy- és wellness szolgáltatók, gyógy- és wellness szállodák);
 - Gyógytermék klaszter (gyógyszeripari kutatók, gyógyszergyárak, orvosi műszergyártók, gyógyvízalapú gyógyászati és wellness termékgyártók);
 - Egészség-gasztronómiai klaszter (bioélelmiszer-termelők, ásványvíz-palackozók, gyógynövénytermelők).

Az egészségipari klaszterek fejlesztésének várható eredményei

- ▶ Átfogó egészségipari szolgáltatás-központok kialakulása országszerte;
- ▶ Regionális gazdaságfejlesztési központok létrejötte;
- ▶ A nemzetközi versenyképesség erősödése;
- ▶ Speciálisan magyar szolgáltatási „brand” megteremtése.